

CAROLI MICHAELER,
BIBLIOTHECÆ VINDOBONENSIS CÆSARÆ REGIÆ
ACADEM. CUSTODIS.

D E

MECHANISMO
PHYSICO
MIRACULORUM
COMMENTATIO.

1 7 8 4.

CAROLUS MICHAELIS
MAGISTER
ALUMNUS

MECHANISMO

PHYSICO

MIRACULORUM

COMMENTATIO

—————

1784

PRÆFATIO
A D
LECTOREM
BENEVOLUM

*Commentationem hanc animi
olim mei causa triennio abhinc mi-
nus operose conscriptam ut publici
juris facerem, tum Amicorum
quorundam persuasit hortatus,
quibus ea supra, quam expecta-
ram, probari videbatur; tum &
repentina invitabat edendi oppor-
tunitas. Illi lucis quidpiam autu-
mabant affundi vulgari caligini,
quæ rerum caecitate facile in fa-*

A 2 nati-

naticas abriperetur hariolationes. ego id me facturum hac festinatione compendium arbitrabar, ut citius erudirer ab aliis, sive quid praematura celeritate praetermissem, sive quid locupletius jam in mundo sit alteri, sive quid controversia, aut offensione non carere videretur: utilitati enim publicæ servio: mea res agitur, siquid huic magis commodare queat præ illo, quod ipse excogitaverim; nec mediocri in lucro id deputabo, si vel vitiositate quadam ansam præbuero, ut meliora alicunde eliciantur.

Itaque foras dare properavi, quod, ut esset elaboratius, haud paulo plures in annos, quoad eliminandi daretur facultas, premendum

dum fuerat, ni me pulchra occasio, Benevolentia obsecundante, movisset, intellexissemque præterea, quod in ista etiamnum editione desideraretur, id posse alia tempestate, cum erit otium, quod operam dare sinat, magnis accessionibus, ac supplementis compensari. Mirum quoque, ni opus, quod sine ullius quidem invidia publicam affectat viam, adversarium sibi tamen in eadem forte reperiat, qui lacescendo curatori porro disquisitioni faciat locum.

Malui autem periculi faciendi causa primum latine hæc prodire in lucem, cum ambigerem, possentne ea etiam germanice jam nunc cum nostra multitudine communicari. Quid hoc in genere

A 3 fieri

fieri quondam expediat, tempus dabit.

*Castigatæ latinitatis gratiam, Benevole Lector, hic facito. Scripsi alia omnia mente tum con-
sectans, quam ut nitide hæc efferrem, cum rebus duntaxat inhærens scriberem. Nec posthac vacuum mihi tempus ad expoliendum, imo vix ad relegendum, editioque ipsa admodum subita fuit. Non me ausim ullibi prædem dare integelli sermonis. Id solum curavi, ut, ubi philosophicas locutiones, quæ scholarum superiore ævo potitæ erant, tanquam technicas retinui, ea vocabula minus latina diversa in prelo litterarum figura ad jacendum inclinata, notarentur: quo & latinitatis cultores intelli-*

telligerent, me aliena, consulto tamen, asciscere tanquam aliena, & ii, qui extra oleas Latii vagantes diversis, sed sibi propriis verbis, ac notionibus sua in Philosophia dudum assueverunt, & ista facilius ab se intellecta cum suis concoquerent.

Hæc pauca mihi præfanda duxi, quo minus inter legendum quempiam talia conturbarent. Ipsi vero scriptioni hederam hic nolim suspendere. Satis erit, si eum, quem mihi proposui, fructum vel partem aliquam consequar, ut, qui crassius de summi Opificis fabrica cogitare soliti, alii admiratione sopita ignorantia; alii profanis se opinionibus dabant, divinorum operum apparatu, va-

A 4 rietate,

rietate , præstantia , humanis in rebus intercessu , instructuque , ac nexu naturæ , & futurorum ex istis conjectura expergefacti , animum ad altiora discant advertere , tantoque augustius de Sapientissimo rerum nostrarum Moderatore sentiant , quo minus ejusdem arcanis concipiendis pares sumus. Sed qui nihil satagit : is quidem tanto longius abest ab æstimatione,

Cum

§. I.

Cum inter Scriptores Catholicos Argumenti
nemo memoriam consulenti mihi tractandi no-
occurreret, qui ex instituto hoc va, non ta-
versatus esset in argumento, (a) men omnino
occasione fortuita invitatus cœpi paradoxa ra-
cogitare, numqua ratione possent tio.
&

-
- a) Equidem de miraculis inter nostros non ignoro complures scripsisse, longe tamen diverso proposito hoc in argumento versatos, quam ut isthic eorum eruditio nobis esset usui. Edidit Oeniponte Vir Clar. Joan. B. Albertini Scriptionem de Possibilitate Interna Miraculorum, sed

& ista supra naturam posita cum philosophica cogitatione nostra ita conciliari, ut non modo nulla inde Religionis Principiis nasceretur labes, sed fides potius apud timide credulos posset accedere: quantum quidem in hujusmodi argu-

Metaphysicæ potissimum substructis eidem principiis. Elucubratus est & Viennæ Cl. de Haen Commentarium de Miraculis, in quo ferme non nisi Gasseriana illa exagitat phænomena, ac veri miraculi notas statuit, quales & insignis Medicus Gaspar a Rejes in suo Elysiø jucund. Quæstionum, jam multo antea de rebus ejusmodi accuratius disceptans, proposuerat. Habemus & in manibus Kornmanni jam ab anno 1610. de Miraculis Vivorum, & Mortuorum Libros hodie jam paulum rarentes. Sed quandoquidem sine ordine, delectu, physicaque explicatione promiscue per ætates vagantur, ab hoc instituto, in quo de Veteris tantum, novique Instrumenti Prodigiis, uti illa cum Philosophia naturali nostra conciliari possint, quærere animus erat, & hi, & illi priores longe profecto abhorrent.

argumento tum fas est, quando de eo differentem oportet in utramvis partem perinde æquum præ se animum ferre.

§. II.

Qua in tractatione tametsi novam institui viam: non tamen ab omnibus aliis paradoxa explanatione discrepare me arbitror. Tametsi enim quidam res tantum insolitas in miraculis deputent: jam tamen Clarissimus Mako in Compendiaria Metaphys. Institutione *) profiteri non est veritus:

„ Ego hic existimo, insolentiam,
„ aut hominum admirationem ad
„ internam miraculi naturam,
„ quam hic definitio, nihil omnino
„ pertinere. „ Quæ quam belle
cum meis declarationibus congruant, infra elucebit. Porro

Idem ibid. *Supernaturale* quidem asserit, cujus ratio in vi ad universam naturam pertinente minime

Miraculorum divisio passim consueta.

*) Cap. VII. pag. m. 205.

me continetur ; *miraculum* vero proprie sumtum esse quemvis effectum *supernaturalem*. Idem tamen infra pag. 219. §. 313. etiam effectus quosdam naturales aliquando in miraculis censet , quæ *miracula quoad modum* dicantur.

„ Cum ergo, inquit, fieri possit,
 „ ut, quod plerumque naturaliter
 „ evenit, idem alio tempore prodigiosum sit, diligenter erit videndum, ne hujusmodi effecta in naturalibus habeantur propterea, quod existant in mundo causæ iis præstandis pares, tamen in proposito casu defuerint.

„ Neque enim amplectimur eorum sententiam, qui eos tantum effectus accensent miraculis, qui omnes naturæ vires absolute superant, quosque propterea *miracula quoad substantiam* vocant. Quis enim neget coturnices in castra Hebræorum miraculo fuisse compulsas, quod tamen ipsum vis, & efficacitas ventorum naturaliter præstare potest? Quis neget perduelles
 „ illos

„ illos Hebreos prodigiose fuisse
„ terra haustos, quæ alias & ur-
„ bes, & vastissimos montes na-
„ turaliter absorbet? — Deinde si
„ ea sententia valeat, vereor, ut
„ ulli miraculo certa constet fides.
„ Nemo enim vires totius Naturæ
„ ita perspectas habet, ut, quan-
„ tum eæ possint, dijudicet: ne-
„ mo de creatorum spirituum ef-
„ ficientia definiet, quid valeat,
„ quid ferre recuset. „

§. III.

Mirum sane, qui ista fateatur,
cur Lokium *) perstringat, quod
miraculum ait esse „ sensibilem
„ quandam operationem, quæ
„ cum spectatoris captum trans-
„ scendat, ipsiusque opinione cur-
„ sui naturæ constituto contraria
„ sit, ab eo pro divina habetur. „
Non enim, ut arbitror, Lockius
propterea Deum miraculorum Au-
ctorem negat, ac proin facile &
hujus a me sententia ascisci potest.

§. IV.

(* pag. 205.

§. IV.

Mechanif-
 inus pleris-
 que Miracu-
 lis communis
 jam recondi-
 tior, jam a-
 pertior, &
 inde novaeo-
 rum partitio;
 per quatuor
 porro modos
 deducenda.

Mihi ex utrisque inter se re-
 pugnantibus licet opinionibus nova
 potius alia confurgit sententia,
 quam ingenue profiteor: nam in
 plerisque prodigiis, in materia
 editis, non turbata miraculi divini
 ratione, physicum quendam sub-
 esse *Mechanismum*, & ab notiori-
 bus etiam ad occultiora indicium
 recte duci posse arbitror. Itaque
 propriam quidem Prodigiis ratio-
 nem in eo repono, quod *divino*
intercessu fiat contra ordinarias
naturæ leges viresve. Duas vero
 classes illas *Supernaturalium quoad*
Substantiam, & quoad Modum,
 cum *modus* ipse citra explicatio-
 nes dilucidiores in obscuro relin-
 quatur, tanquam nescio unde arrip-
 tas appellationes omitti, & com-
 modius priorem quidem explicari
 posse autumo per arcaniorem quan-
 dam *mechanismi* fabricam, cujus
 nobis energia altius lateat; *alteram*
 vero per *Mechanismum* etiam ex-
 trinsecus aliquanto notabiliorem.

§. V.

§. V.

In *Modo* autem, qui utrique esse communis queat, potissimum confidero *Applicationem* quandam plerumque *tralatitiam*; *Destructionem*, aut *Restitutionem* partium præcipuarum; *Congeminationem* materiæ, aut virtutis; & *transmutationem* partium etiam minimarum contra ordinarium naturæ cursum, quibus iste scilicet modis sufflamatur.

§. VI.

Hæc mihi in plerisque multo congruentior visa est prodigiorum, quæ in materia edita sunt, (nam in animis edita humanis sectione altera exsequemur) explicatio classica, quam sit illa Doctissimi Angliæ Medici *Bernardi Connoris*, qui per *suspensas motus leges* miracula omnia explanari, certasque revocari ad classes posse in *Evangelio Medici*, seu *Medicina Mystica*

Item duplex commentarii sectio.

stica Amstelodami 1699. edita *)
 autumat. Tamenſi enim ſine motu
 vix concipi energiæ poſſunt: ni-
 mis tamen ad accommodandum
 longinquæ, & obſcuræ ſunt illæ
 tres motus ſuſpenſi ſpecies, quas
 Connor proponit. Unde commo-
 dius eaſdem certos ad modos re-
 ducere videor.

§. VII.

Connoris
 Systema de
 Miraculis
 magis ſe ſom-
 mendaret,

Arque illud quidem facile Con-
 nori largior, æqualis eſſe omnes
 Dei actiones præſtantiæ; de quibus
 ita Ille **): *Miracula æque facile*
concupi poterunt mente, & expli-
cari ratione, ac illi effectus, qui
juxta ſancitas naturæ, & motus
leges produci paſſim ſolent; quia
uterque effectus, & ille, qui legi
eſt conformis, & alter, qui ſuſ-
penſa lege producitur, ab æquali
ipſius voluntate, & æquali volun-
tatis

*) Artic. VI. pag. 42. ſeqq.

**) Art. IV. pag. 27.

ratis efficacia unice, & immediate dependet. Unde illi effectus, qui vulgo naturales dicuntur, æque vere supernaturales sunt, ac illi, qui solent miracula vocitari: & vicissim miracula æque corporum, in quibus producuntur, conditioni, & naturæ conveniunt, ac phenomena, quæ juxta sancita naturæ decreta in ipsis producuntur.

§. VIII.

Sed in eo non amænissime nisi Cartesii philosophari visus est, quod *) anis nitentur principis, soli Deo actionem omnem tribuentibus. sancit, ac concludit: Cum igitur motus sit effectuum omnium causa unica, & motus unice, & immediate a solo Deo procedat, Deus erit unica, & immediata effectuum omnium causa. Ac proinde materia, materiæ figura, & moles, quæ vulgo naturales, seu secundæ causæ vocantur, veræ causæ

*) Art. V. pag. 33.

ſæ non ſunt; ſed tantum paſſiva quædam, apta tamen inſtrumenta, & occaſiones, quæ iumentum opificem ad producendos, quibus deſtinata ſunt, effectus determinant. Uti lutum, cæcis oculis applicatum, non eſt cauſa ſed tantum occaſio, cur cæcitatſ cauſa a ſupremo luminis Authore tollatur. Quis quidem in luto, ſputoque proportionem quandam agnoſcere queat, quæ Deum ad agendum inducat? Cur Deo ſoli agendi viſ attribuitur, niſi quia nobis efficacitatſ principium, & modus in rebus creatis plerique cum inſtrumentis ſuis lateret?

§. IX.

Quibus difficultas hanc rem cognoſcendi nihil imminuitur, ſupervacanea duntaxat commutatſone.

Hac, opinor, re moti philoſophi præſtantes cum Cartefio huiusmodi inertiam totius fabricæ decreverunt. (a) Interim res iſtæ hic

(a) Corpora eſſe vi agendi præſtita, illud demum eſt, quod nec clare videmus, nec

hic pleræque sic accidunt, tanquam viribus energiæ singularium propriis evenirent: & rursus in Deo ipsomet, cujus vim agendi nemo potest in dubitationem vocare, *activitas* omnis nihilo minus intelligentiæ nostræ cæca est, quam in ulla rerum creatarum, maxime cum spiritus ac proin vel maxime Dei, cum corpore proportio ad influxum ullum altissime nobis oblirescat. Nec propterea minus ingenue confitendum, id & fieri, & debere, idemque etiam de animis nostris ex sensu interiore nobis non potest non constare, tametsi agendi modus itidem lateat. Equidem naturalem seu physicum quendam *mechanismum* corporum etiam in quamplurimis miraculis agnoscimus, nihil huic sententiæ officeret, si Deo soli vim agendi tribuas, detrahas autem corporibus;

B 2 nam

nec concipi posse existimamus, & illud quoque est quod negamus, ait Malebranche (Lib. VI. de inquir. Verit. p. 2 c. 3.)

nam, etiam juxta *Connorem*, & *Cartesianos* illa corporum dispositio tanquam *occafio*, & *instrumentum* requiritur, quo Deus ad agendum moveatur. Ac proinde noſtra haud intereſt, ſive *mechanifmum* corpora ipſa, Deo ſeriem diſponente, efficiant, ſive Deus non niſi cum illis; quia tamen perinde idem fieret, idemque foret rerum fitus.

§. X.

Potius ratio
ſufficiens tan-
ti apparatus
vim ipſis re-
bus propriam
indicat.

At cum in rebus creatis tantum, & tam varium apparatus instrumentorum, & organorum, eorumque ſimul ex ſitu, figura, ac proprietatibus habilitatem intuemur, atque iſtud idem etiam in ipſis prodigiis animadvertimus: aliud porro argumentum nobis inde naſcitur, ſcilicet hæc auxilia non eſſe ſupervacanea: forent autem, ſi nulla in eis agendi vis in-eſſet, ſed Deus ſive cum illis, ſive ſine illis, ſive etiam contra earum naturales habilitates ſolus ageret. At ſi has naturas, ut earum op-
por-

portunitas nobis significat, jam ipsasmet ad agendum paratas agnoscamus: tum vero conditoris apparet sapientia, qui eas cum tam eximia causarum *subordinatione* tam affabre instruxit. Illustratur præter providentiam potestas, quæ tot res nobis abditas in naturæ promptu reposuit, per quas quilibet novi, sine nova procreatione, efficere possit; agnoscitur item in communicanda virtute Dei benignitas, & majestas; dum ipsemet suo opificio, eodem utens, honorem quodammodo habet, & dum operum suorum efficacitatem ostendit, simul quanti eadem ipse faciat, monstrat.

§. XI.

Quo eodem argumento ducitur Ecclesiasticus *) in laudem Medicinæ effunditur: *Altissimus creavit de terra medicinam, & vir*

B 3 *pru-*

*) Cap. 38, v. 4. seq.

prudens non abhorrebit illam. Nonne a ligno indulcata est aqua amara *)? Ad agnitionem hominum virtus illorum, & dedit hominibus scientiam Altissimus, honorari in mirabilibus suis. — Et non consummabuntur opera ejus: pax enim Dei super faciem terræ. Ubi vides, prodigium in favorem populi hebraici factum ob vim tamen ipsi ligno propriam, quod inter glycyrrhizæ genera, a Dioscoro, Palladio, Plinioque memorata, censet Tirinus**), inter res naturales referri. Quid opus tali arboris iniectione, si tamen non nisi Deus aquam debuit amaram convertere in dulcem? Forte an vero non ex dulci glycyrrhizæ genere, sed ex alio, acerbiterem, & amariciem ad se attrahente, lignum fuit, (a) Ipsa igitur Dei actio
 medi-

*) Exod. c. 15, v. 25.

**) In loc. cit. Exod.

(a) Certe lignum ad corrigendam aquam falsam adhibitum in Targ. Jonat. arbor.

mediata, & *instrumentalis* cum
 ipsis rebus *communicatam* virtutem
 physicam, ac proinde etiam *com-*
municabilem ostendit: quorsum ali-
 oqui tanta dispositionum series,
 etiam longinquius, ac sæpius gra-
 datim unius ad alteram delegata ?

§. XII.

Quod nisi dederis, nihilo pro-
 fecto plus explicaris, quam vulgus
 hominum, dum in prodigiis non
 nisi vim humana majorem, rectaque
 ab ipsomet Deo profectam, & edi-
 tam miratur. miramur & nos, &
 manum divinam agnoscimus, sed
 excellentiore quodam modo, &
 reverentiam majorem conciliante,
 in quo etiam rerum adjuncta illu-
 strantur, neglecta ceteroqui ab ru-
 dibus, imo ab non paucis etiam
 Theologis, cum in S. tamen Pa-
 gina

Alias eodem
 relicto stu-
 pore, inter
 vulgus & Phi-
 losophum ni-
 hil intererit.

arbor est aquatica amarissimo flore
 magno roseo Ch. קוררפי. Ka-
 raitæ Kahirini apud Niebuhrium
 tradunt fuisse *Nerium Oleander*.

gina fatis accurate illa ipsa exprimantur. Qua de re scite Connor animadvertit *) non in tali hærendum esse superficie, quæ non nullis ipsam ferme miraculi, definitionem conficit: *Quidam dicunt, quod miraculum est stupendus effectus, qui sensus percellit, & ingenii captum excedit. — Verum quam multi sunt naturæ effectus, qui sensuum aciem, & rationis indaginem superant? Quid stupendius ortu, & casu astrorum, vel ut malunt, telluris? Quid æstumaris? Quid vegetantium germinæ? Animantium genesi? Motu musculari? Aquarum stygiarum effervescentia? &c. Si igitur allata hæc miraculi descriptio vera esset: omnes naturæ effectus continua forent miraculorum series, & catena. Quare non sat est dixisse miraculum esse stupendum effectum, sed ulterius natura ipsius indaganda, & ratio, cur tanto*
stupo-

*) Cap. VI, p. 39

stupore hominum sensus percellat; plurimi enim sunt stupendi effectus, qui sacro miraculi nomine insigniri non merentur. Recte, & consentanee cum superioribus, quæ pag. 27 exposuerat, hæc ab eo dicuntur, scil. æque facile concipi miracula in Deo, atque alias naturales effectiones; cum illa tamen vulgus præ istis usitatis miretur.

§. XIII.

Sed est alia quædam in principio isthic inter nos differentia; Imo modorum assumptorum obscuritates hic inter se magis & magis implicantur. ille enim æqualia statuit miracula suspensis naturæ legibus cum ordinario naturæ cursu, quia utraque non nisi Deo agente, id est, ejus tantum voluntate, perficiuntur: nos æqualia dicimus opera, quia iisdem naturæ viribus a Deo institutis ex ejus singulari instructu, ac directione, duntaxat contra ordinarium cursum etiam miracula peraguntur. Videndum igitur, quis magis porro consentanee, & simul explicatius in systemate progrediamur.

tur. Hoc autem ille inter miracula, & naturæ phænomena statuit discrimen *), quod ista secundum Corporum conditiones, & statutas motus leges producuntur, miracula vero a nulla corporum conditione, naturæ auxilio, aut motus lege dependent; sed per diversas longe, imo plane oppositas naturæ legibus vias peraguntur. — Ac proinde quoniam — phænomenon naturale vigente motus lege producitur; sic miraculum feriente eadem lege ducendum est. Miraculum igitur recte definiri potest effectus suspensionis naturæ, seu motus lege productus. Tribus autem modis hanc legem suspendi posse observat **):

I. Corpus moveri poterit sine occasione motus alterius corporis irruentis.

II.

*) Pag. 41.

**) Pag. 42. & 43.

II. *Data corporis irruentis occasione corpus poterit non moveri.*

III. *Corpus in motu positum motum subito deperdere poterit, non communicato eodem alteri corpori ambienti.*

§. XIV.

Sed uti jam supra animadverti, nimis quam longinquus, & obscuri sunt hi modi; unde & ipse Connor in eorum accomodatione ad miraculorum genera laborare agnoscitur, & in primo quidem modo fusior est; in ceteris vero vix est operæ pretium, quidquid continent: nec in singularibus prodigiis eo ipso, quia eorum incertus relinquitur modus, satis est liquidum, ad quamnam ex suspensis motus legibus & quare pertinere debeant; vel maxime enim hic quaeritur causa, cur, & quo pacto lex motus suspendatur, v. g. cur rubus ardens non comburatur; cur flamma in fornace babylonico e-

phe-

phobos non attingat. Hic autem non nisi Deus pro causa universali, & uniusmodi suggeritur, cuius actio ignota manet, & cuius lex naturæ cursui adversans fictitia apparet, ac certe nihil explicat. (a) Equidem ubi de prodigiis agitur, plerique, etiam indoctissimi quique, omnes sunt perinde Cartesiani, quia plerique sine naturæ quodam antecessu non nisi ad ipsum confugiunt Deum. Unde eisdem & Connorianna definitio miraculi non poterit non probari, cum vulgari acceptioni satis belle respondeat. At præterquam quod nihil faciat ad explicandum, etiam non pauca eadem excludit miracula, in quibus naturæ intercessum quendam agnoscere debere paulo postea monstrabimus, omnium tamen consensu inter primæ magnitudinis prodigia alioqui numerata.

Ac

-
- (a) Unde jam olim nec Cicero eidem rei potuit acquiescere, quando (de Divinat. L. II. c. 26.) ait: *Magna stultitia est earum rerum Deos facere effectores, causas rerum non querere.*

§. XV.

Ac demum Connorem hæc de Denique Con
scriptio cum iisdem miscet, quos norem hæc
ipsemet perstringit, ut jam secum explicatio ad
ipso ei cohærentia esse non pos- id ipsum re-
sit: nam *) dixerat: *Creditur vulgo, volvit, quod
quod, quoniam miracula sunt ef- maxime iada-
fectus, qui naturæ leges exce- gabat.*
dunt, ingenii quoque captum su-
perant; unde miraculorum inter-
pretes ad supernam numinis pote-
statem cæca mente recurrere so-
lent. Dicunt enim, & merito qui-
dem, quod Deus omnia præstare
potest, quæ sibi aut rationi re-
pugnare non videntur: miracula
igitur, inquirunt, etiamsi rationis
indaginem fugiunt, rationi tamen
non contradicunt, ac proinde De-
us eadem, quoties ipsi lubebit, o-
perari poterit. Verum hoc ani-
mum veritatis avidum non satia-
bit. Nemo enim non videt, quod
supremum, & absolutum est summi
numi-

*) Cap. VI., pag. 36, & 37.

numinis imperium in omnia corpora, & in reliquas, quas ipse creavit, substantias. — Non satis est igitur dixisse, Deum esse unicam rerum omnium, & effectuum tum naturalium, tum supernaturalium auctorem, & causam, sed ulterius inquirendum, quomodo immensa ipsius potentia corporibus, aut rebus, in quibus hujusmodi effectus producit, vere applicatur. Nonne in eundem ignorantiae scopulum & Connor impingit, ut nihil hoc extricans in perpetuos evadat recursus ad Deum? Quid enim juvat nosse, quænam lex naturalis prodigio suspendatur, si modum noscitare non licet? Ex ejusdem igitur consilio *) exploremus, utrum humana mente concipi potest modus, quo miracula produci possunt.

§. XVI.

*) Pag. 36.

§. XVI.

Quatuor præcipuos supra diximus modos, ad quos magna saltem, ni maxima, miraculorum pars accommodari queat. *Mechanismum* in eis *physicum* luculente non raro, rursus alias occultius animadvertimus; aliquando nequidquam assequi conaremur. Interim si ex notioribus recte conjectura ducitur ad ignota: in his quoque *Mechanismum* quendam occultiorrem, quia subtilioreim, non insulse divinabimus.

Seçtio prior de Mechanismo Miraculorum in materia editorum.

§. XVII.

Latissime patet primus modus, qui fit *applicatione* potissimum *tralatitia* rerum aliarum in naturæ promptu jam exstantium; ac propterea uberrimus est, quia innumerales in natura supersunt vires, quæ si nobis forent notæ, facillimæ, ec præstantissimæ fieri possent applicationes, mixtiones, & rursus oppositiones. Aliquando istæ non

Primus modus per applicationem tralatitiam

non nisi casu fortuito, ubi concursu, ut ajunt, *simultaneo* inopinato prodeunt in effectum, hominibus innotescunt; uti salis in vertice affricatio adversus phlebotomiæ deliquia; filix dentata adversus tæniam; aquæ guttulæ spiritu resento per guttur transmissæ ad singultum sistendum. Talis erat & massa ficorum*) ulceri Ezechiaë imposita, cui alioqui secundum *naturalis dispositionis cursum*, Deo ipso pronunciante, fuisset moriendum. Atqui naturalis is quidem fuit effectus; Ezechiaë tamen ita visus incredibilis, ut novo miraculo in solis umbra edito fuerit confirmandus. Dubitabis interim num in prodigiis hæc numeranda sit curatio.

§. XVIII.

In his quædam videntur non nisi naturaliter evenire; at sunt reapse paria.

At in primis quidem humanitus non erat eventura; neque nisi suggerente Deo medela est adhibita. Tum vero apud Deum non est

*) L. 4- Reg. c. 20.

est major virtus sive in uno, sive in altero instrumento creato secundum illud Jonathæ; *) *quia non est domino difficile salvare vel in multis, vel in paucis*, sed prodigii ratio ferme in nostro conceptu hæret, utrum modus contra naturæ cursum agendi nobis occultior, an captui naturali propior videatur. Igitur aut hoc quoque in prodigiis habendum, aut etiam alia quædam expungenda miracula. Geminum est illud de felle piscis Tobiaë oculis illito. (a) Re quidem vera nobis perinde latet, quo pacto massa ficorum letali morbo,

*) I. Reg. c. 14. V. 6.

- (a) Excepi sane a Præstanti Medicinæ Doctore, D. Rebsamen, qui hunc piscem *Mustellam fluviatilem* (Eine *Uaalruthe*) conjectat fuisse, adipe, quo fel ejusdem obducitur, etiamnum ad oculorum morbos nihil opis in omni Arte salutari constare præsentius.

C

morbo, aut fel oculis squamma obductis mederi potuerit; ac quoniam pacto ignis in fornace, quem Nabuchodonosor septies auctiorem fieri iusserat, abstinuerit ab ephelis, aut mare erythræum tota nocte hiaverit &c. sed quia experientia docti resquasdam valetudini suapte conducere, aut contra morbos difficiles naturaliter salutare esse novimus: argumento ab notis ad incognita deducto, etiam istos S. Paginæ eventus huc traducimus, tamen si proportionum plane ignari, & miracula cum vulgo illa duntaxat æstimamus, quæ nullis naturæ viribus, & adjumentis perpetrata nobis quidem videntur.

§. XIX.

Aliis ali-
quanto con-
spectioribus.

Interim & illa duo prodigia, altero hic loco memorata, quæ ab omnibus pro luculentis habentur, admixtum sibi *mechanismum* nescio cujus materiæ tralatitiæ ostendunt: quæ si nulli fuit usui, cur, quæso, a Deo ascita fuit? atque cur etiam
ab

ab S. Scriptore annotata? nam *)
*Angelus autem Domini — fecit
medium fornacis quasi ventum ro-
ris flantem, & non tetigit eos om-
nino ignis: tametsi ministri Regis,
ut **) prædixerat, naphtha, &
stupa, & pice, & malleolis suc-
cendere fornacem non cessabant.*
Igitur contra ordinarium naturæ
cursum fiebant ista: & tamen na-
turaliter sic fiebant, ut istis adju-
mentis interpositis naturaliter non
posset res aliter evenire: materia
enim alia, igni adversante, inter
tres ephebos, & ignem interjecta
& fusa, necessario, ac naturali tru-
cionis lege cum summo furore fo-
ras effundebatur flamma; & illos
nec minimum lædebat; sed cum
talis materiæ sive præsentia in tali-
bus rerum adjunctis, sive notities
in hominis non sit potestate sita,
rectissime in tali eventu DEI digi-
tus, & prodigium agnoscitur, salvo

C 2

inte-

*) Dan. III. v. 50.

**) V. 46.

interim *mechanismo*. Neque ejusdem modi adjumenti genus ad exsiccationem Erythraei in transitu Heræorum defuit, ita tamen, ut minimam istis exhiberet molestiam; uti eadem nubes his *lucida*, Aegyptiis contra *tenebrosa* accidebat. Certe maris intermedii siccum illum hiatus tralatitiæ cuidam *dispositioni physicæ* Moses ipse attribuit: *) *cumque extendisset Moses manum super mare, abstulit illud Dominus flante vento vehementi, & urente tota nocte, & vertit in siccum*. Equidem etiam cum hoc vento res captu nostro multo est altior.

§. XXX.

Interim pro energiæ physicarum varietate etiam in applicatione alius, atque alius erit *mechanismus*, nosterque de illo conceptus; uti **) in deportatione
Haba-

*) Exod. 14. v. 21.

**) Dan. 14. v. 35.

Habacuc per *angelum in impetu spiritus sui*: ubi quidem itidem aliquod venti rapidissimi adminiculum videtur adhiberum: & ita forte iterum *spiritus Domini rapuit Philippum*. *) Unde ventorum gubernationem *Angelis* tribuebant Hebræi. (a) Ob hasce varietates etiam applicationum innumeri sunt modi, ut spiffando, laxando, fecundando, incirando, intimando, fermentando &c. & aliquando ita insensibiles, ut ab iis recte argumentum itidem ad alia minus nota ducatur.

C 3 §. XXXI.

*) Act. 14. v. 39.

(a) Ita nec quilibet ventus, sed ab occidente flans, & locustis ingratius, illas præcipitavit in mare Exod. 10. 19.

§. XXXI.

Aliisque
multo occul-
tioribus.

Talis erat vis physica aëris filamenta ignea sulphurata per anhelitum in corporibus vulgantis in clade Senacheribi; *mechanismum* non celante Isaia *) *ecce ego dabo ei spiritum*, id est, immittam ventum, & *audiet nuncium*, sc. mane post cladem, & *revertetur ad terram suam*, & *corruere eum faciam gladio in terra sua*, filiis eum trucidantibus. Qualis iste spiritus futurus esset, jam aliquanto antea prædixerat, **) & *erunt populi quasi de incendio cinis*. Qui effectus venti, *Samum*, vel *Samiel* dicti, novit, intelligit, quid loquar. Porro apertius etiam rem idem Propheta præcinuerat: ***) *Propter hoc mittet Dominator Dominus exercituum in pinguibus ejus tenuitatem* & *subtus gloriam ejus succensa ardebit quasi combustio ignis*

*) Cap. 37. v. 7.

**) Cap. 43. v. 12.

***) Cap. 10. v. 16.

ignis &c. quæ eidem vento constat esse propria. Ejusdemmodi occultas exhalationes alterius generis habuerit & pestis triduana sub Davide, quæ varia scil. corpusculorum suorum applicatione homines enecabat.

§. XXXII.

Multo etiam subtilior virtus illa Christi Domini in sistendo sanguinis fluxu demonstrata, & utique physica, non modo quia per attractum physicum cum fiducia conjunctum percepta, sed & quia eam Dominus ex emanantia ejusmodi physica se persensisse præferret, *) cum *negantibus omnibus*, contactum hujusmodi intercessisse, ipse diceret: *Tetigit me aliquis: nam ego novi virtutem de me exisse*. Et quid erat ille *Spiritus Domini*, **) qui in orbis nostri nova ruderatione *ferebatur super aquas*, tantamque machinam ex pigro situ

C 4 con-

*) Luc. C. IV. 46.

**) Genes. 1. v. 2.

concitans in motum, & sua digestionem resolvens, elementa aptavit in ordinem? Enimvero quiddam in eo incorporatum, & vento simile plerique omnes agnoscunt.

§. XXXII.

Mechanismum igitur quendam physicum hic quoque proximum est suspicari, cujus gubernationem penes spiritus alios *incorporeos*, sed in talem materiam pro arbitrio, ac virtute propria agentes referre facile conjectes: quam olim veteres *animam mundi* suspicatos apparet. Fatendum profecto, esse in naturæ apparatu admirabiles energias, ac proinde *mechanismos* quoque, quos nec vestigare Physicis nostris curæ fuit, nec fortassis fas foret. Unde & sæpe obscurum nobis manet, si tene res omnino contra leges naturæ ordinarias, nec ne; eo ipso, quia singulas leges, & vires naturales non possumus perspectas, neque omnes agentium, & patientium proportionem,

tionem, quæ in *applicatione tralatitia* sibi admoventur, in numerato habere.

§. XXXIII.

Alter modus prodigiorum, qui constat *destructione cum resolutione*, & *separatione partium* quarundam præcipuarum, aut contra earundem *restitutione*, habet & ipse speciem quandam *applicationis*, sine qua plerumque nulla fit *resolutio*. Interim tamen latius patet *applicatio*, atque etiam sine *dissolutione* insistere potest in aliqua *cohibitione*, aut *intercessione*. Hoc quoque in modo aliquando apertior est *mechanismus*, uti cum *vermis* *) *percussit hederam*, & *exaruit*; & cum **) *Abrahamus mane Sodomam intuens vidit ascendentem favillam de terra quasi fornacis fumum*; primum enim a bituminosis circa Sodomam caver-

Alter modus per destructionem, aut restitutionem partium præcipuarum, jam aperte patet.

C 5 nis

*) Jonæ IV. v. 7.

**) Genes. 19. v. 28

nis cum terræ motibus naturali quasi exæstuatione erumpentibus videtur harum urbium everſio coorta, tametsi poſtea etiam pluvia de cælo ignea, forte ex eadem inflammatione traducta, & per ſublime arcu decurrens acceſſit.

§. XXXIV.

Jam longe
eſt abditus.

Alias vero etiam occultior eſt ea ratio, ut in obitu Moſis integro, vegetoque corpore, cum *non caligavit oculus ejus, nec dentes illius moti ſunt; **) & in morte Aaronis **) nempe exili quadam corporis parte, dum ex præcipuis fit, oblæſa, brevi partes reliquæ machinæ corrumpuntur, nec opus eſt, ut nova, & heterogenea materia ſanguini addatur ad morbos eidem inducendos: ſed ſufficit ſalina ipſius *principia* ſuſcitare, & per conflictum cum aliis particulis in novas eadem figuras mutare, ut febres,

*) Deut. 34. v. 7.

**) Num. 20. v. 26.

febres, morbique varii, & pestes inde nascantur. Possunt enim *salia* acria intra sanguinis compagem, & intra sulphurea ejusdem involucra irretita exaltari, & iisdem totus sanguis aculeari; unde ille austerus evadet. Mox & corruptio, obstructiove unius partis turbato commeatu succorum in labem totius fabricæ corporeæ definet.

§. XXXV.

Et rursus si impediatur, ne sanguis, & alii humores vappescant, eorumve principia diffringantur, aut abrasantur anguli, nimiumve exhalent, ut reparatio ne egeant, *conservatio* corporis, etiam sine pastu, diutina sequetur; maxime si sanguinis ipsius principia ita aliquando spissa sunt, & tam viscido cæmento alligata, quemadmodum & in morbis quibusdam fit, ut sine alimentis a dissolutione cohiberi queant. Contra ea in affecto corpore, iisdem principis correctis, & parte, quæ
oblæsa

oblæsa erat, accessione melioris
 materiæ instaurata, & particulis
 falsis, acribus, & acidis intra san-
 guinis texturam retrusis, & *com-*
petenter absconditis, fiet *restitu-*
tio, eaque subita, si quamprimum
 ista introduci queant.

§. XXXVI.

Tertius mo-
 dus per ge-
 minationem
 virtutis, aut
 mate iæ, ut
 quibusdam
 exemplis pa-
 lam constat.

Tertius modus, qui *geminat-*
ione virtutis, aut materiæ pera-
gitur, exempla habet & ipse plu-
 rima, & quædam quidem satis ma-
 nifesta, uti in V. Panum, & rur-
 sum VII. Panum multiplicatione
 *) & rursus alia per Elifæum cen-
 tum viris sufficiente, **) item cum
 Elia prædicente, *hydria farinae*
non defecit, & Lecythus olei non
est imminutus. ***) Iterumque alia
 pauci olei continuata in plura vasa
 infusio, Elifæo jubente ****) &c.
 in quibus non attinet novam ag-
 noscere

*) Matth. c. 14. & c. 15.

***) L. IV. Reg. c. 4. v. 44.

****) L. 3. Reg. c. VI. v. 16.

*****) 4. Reg. 4. v. 4.

noscere procreationem, cum per *mechanismum* conversionis de quo mox infra, concipi facilius queant, subrogata scilicet alia materia, ea-que in aliam substantiam cum virtutis accessu mutata.

§. XXXVII.

Et virtus quidem potissimum in ipsa particularum minimarum structura, & affectione contineri videtur. Hanc dum rebus physicis pro naturarum varietate summus Conditor jam inde ab exordio impertit: tamen naturaliter pro *soli, & caeli, seu climatis* varietate major alibi, atque alibi est virtus physica, quo scil. elaboratiores particulae alio, atque alio in loco fuerint. Ita, Kämpfero perhibente, *) *Asae fatidæ* Drahma una, recens effusa, in Persia haud procul Gamrono, majorem continet virtutem, quam centum librae siccae illius, quam in Europa vendunt

*) Jase. III. Observ. 5. pag. 543.

dunt aromatarii nostri. Ita & alia salubrius alibi, quam apud nos, & pauca quædam rectius in Europa, quam alibi proveniunt. Quanto erit Deo facilius, cum suapte natura hos gradus proventuum existere videamus, hujusmodi virtutes physicas eodem *mechanismo* duplicare, atque etiam triplicare, miscere, atque exaggerare? in quo ipso portenti divini manifestioris vis *maxima* inest, cum id ceteroqui ordinarius naturæ cursus nec soleat efficere, nec in certis rerum adjunctis ferre possit.

§. XXXVIII.

Abundans illa in tot centena Hebræorum millia per desertum *Mannæ* copia haud dubie huc respicit. Interim res ex parte prorsus physica, & multis in proprietatibus naturalis duntaxat erat, quam nos ob peregrinam, nostrisque regionibus inusitatam virtutem tanquam prodigialem miramur. At qui Itineraria Breitenbachii, Felicis Fabri,

Fabri, Tucheri, Wormbferi, Neitschirzi, & Haranti legit, passim in vallibus montium Sinai, & Horeb mense Augusto, & Septembri illud nostro etiamnum ævo colligi intelliget; quod aliquando instar *gummi* concrefcit, saporemque dulciffimum habet. Büfchingus *) inter cetera memorat, cohortem Abiffinorum mille, & amplius ibi iter facientium per duos menses, cum alia deficerent alimerta, manna victitasse. Nuper etiam Niebuhrius **) ostendit, non solum in Arabia, sed & in *Kiurdestan*, in *Mosul*, in *Merdin*, *Diarbekr*, & *Ifahan* maxime post densiorem nebulam, aut humectatum aërem, quantum quisque Mannæ volet, gratis colligi, & sacchari loco adhiberi.

§. XXXVIII.

Præstantiffimum illud quod
mane excuffis alibi quercuum, &
alibi

*) Part. I. Asiæ pag. 407. Geographiæ novæ.

**) In descriptione Arabiæ pag. 145. seqq.

alibi aculeosorum fruticum (a) foliis ante folis exortum colligitur, nam postea, ubi dies incaluit, non equidem corrumpitur, sed liquidum coalescit, & quotidie in foliis magis, ac magis densatur. Quæ species cum foliis decerpta, & in aqua decocta instar olei supernat. Alii manna una cum foliis contundunt, quæ deterior est species. Nec tamen ex aëre manna deciduum putant ad orientem incolæ; cum alioqui in pluribus viseretur arborum generibus. Nostris quoque in locis alicubi nuper manna apparuit. Igitur cibi genus quidem naturale, ac physicum, nec iis in regionibus alvum solvens; tamen si id quispiam tradidit.

§. XXXIX.

(a) FRAXINUM ORNUM (Haagbuch wilder Eschebaum) assignant alii.

§. XXXIX.

Sed ea, quæ in S. Pagina *) enarrantur, utique cum physicis virtutibus conjunctam videntur habere manifestam ad quoddam numen divinum admonitionem, tum quod tantæ multitudini cibus ita sufficiebat, ut *nec qui minus paraverat, reperiret minus, sed singuli juxta id quod edere poterant;* **) tum quod non mensibus Julio, Augusto, aut Septembri, ut alias, atque etiamnum hodie, sed quovis anni tempore, & quidem per tot annos suppeditabatur, quoad de frugibus terræ Chanaan vesci possent, ***) tum quod pridie Sabbathi duplex portio præsto erat, nec Sabbatho verminabat, cum aliis diebus assertatum vermibus cito scareret. Quæ proprietas cum ceteroqui in oriente

te

*) Exod. 16.

**) V. 18.

***) Josue V. v. 12.

D

te absit a Manna, fatis & hic rursum *mechanismus* corruptionis per immisos vermiculos agnoscitur.

§. XL.

In aliis tantum similitum divinatione attingitur.

Porro idem longe iterum occultius in aliis prodigiis delitescit; quando virtus physica per se quidem effectioni cuidam congruens, his tamen in adjunctis sola nondum sufficeret, nec tanta saltem celeritate rem perpetraret. Ita lotio Naami in Jordane, *) ubi singulari DEI procuratione tot salubres particulae, quae alioquin in aqua dispersae versabantur, in unum videntur fuisse collectae, quot ad sanandam protinus lepram sufficiebant, quod adminiculum, latente prodigii modo, minime idoneum Naaman judicarat. Sic & **) spiritum cum luto illitum caeci nati oculis, tamen si *salivalis* liquor vires phy-

*) L. 4. Reg. cap. 5.

**) Joan. 9.

physicas ceteroqui singulares habeat, per se tamen tantæ curationi par non erat futurum, nisi is, qui virtutem rebus creatis primitus impertit, eandem & densandi, ac contendendi potestatem haberet. Eodemque referri fortassis & partium aquearum quædam in fronte constipata superficies queat; unde eventus mirifici consecuti sint complures, de quibus mox infra; quia & alias una rationes ad congruendum accessisse suspicio est.

§. XLI.

Quartus modus, qui *transmutatione* peragitur, maxime est mirificus, captumque superat humanum, dum non solum habet *resolutionem* partium præcipuarum, sed & *conversionem* in aliam quandam aut *substantiam*, aut *qualitatem*, & hoc ipso manifestum quendam *mechanismum*; perficitur enim immutatione texture minimarum etiam partium. Quæ res tamen si sensibus sit abditissima, re tamen

Quartus modus per transmutationem materiae aut qualitatum: quæ iterum quædam habet exempla non diffitenda de prioribus illa.

D 2

vera

vera transmutatione id compluribus in prodigiis contigisse, varia monstrant exempla, ut *) conversione aquæ in vinum; **) virgæ in colubrum; ***) fluminum in sanguinem; ****) Uxor^{is} Loth in statuam salinam: partim enim pleraque istorum de nova procreatione ex nihilo explicari non possunt; partim nec opus est, ut Naturæ Architectus porro nova quædam producat de nihilo, cum tantum præsto sit materiæ existantis, ex qua Ille transmutando quidlibet efficere queat. Nam sive locum illum Connoris *****) approbes, cum ait: *observare opus est, quod particulae unius corporis non discrepant ullatenus a particulis alterius cuiusvis, nisi quoad molem, texturam, figuram, & proportionem; ita ut, si elementares partes, ex qui-*

-
- *) Luc. II. 9.
 **) Exod. 7. v. 10.
 ***) V. 20.
 ****) Gen. 19. v. 26.
 *****) L. c. cap. VII. pag. 49.

quibus lignum constat, induant figuras particularum, aquæ figuris similes, servata pari proportione, lignum statim in aquam converteretur: sive id illi non largiaris, sed moleculas primigenas cuilibet elemento proprias statuere velis: illud tamen quod is porro *) subjungit, inficiari non poteris.

§. XLII.

Dubitandum autem non est, inquit ille, quin tanta sit supremi Numinis potestas, ut cuilibet vel minimæ materiæ particulæ omnes figurarum species vel excavando insculperet, vel incidendo imprimeret. Unde triangulus in cubum, cubus in conum formari, conus in rhomboeidem figuram, rhomboeides in trapeziam, sphaericam, cylindricam, pyramidalem, stelliformem, ovalem, anguillarem, & reliquas id genus figuras transmu-

D 3 tari

*) Pag. 50.

tari possunt. Nec tantum innumeras figuras assumere possunt corporis alicujus particula, sed etiam innumeris modis sibi apponi, & applicari possunt; quæ diversa particularum applicatio diversas texturas efformare apta est, & corpora diversæ naturæ, & effectus constituere. Uti videmus, quod aqua ex eodem fonte exhausta, et per hortum pro irrigandis plantarum radicibus aspersa in mille diversæ indolis fructus abit. Quidam enim sunt fructus acerbo sapore, quidam dulci; alii austero, amaro alii, hi acido, illi mordaci, juxta diversam pororum fructicis texturam, linguæ papillas titillant, vel pungunt; etiamsi omnes ex uno, eodemque fonte fuerint saturati. Cum igitur juxta statutas motus leges aqua sponte sua in varias formas convertatur, haud erit conceptu difficile, quomodo supremus motor — corpora omnia in omnes, in quas ipsi lubet, figuras, & texturas transmutare valeat. Qua explicatione
in

in re abditissima etiam quasi conceptus aliquis nobis hujusmodi transmutationis subjicitur.

§. XLIII.

Sed alter *transmutationis in* De istis vero investigatio difficilima.
aliam qualitatem nobis multo occultior est *mechanismus*, ubi manente eadem substantia, nulla apparet conversio, & tamen energia sua naturali corpus spoliatur, aut aliam fortitur; quod tamen, quoniam sine immutatione saltem occulta texture non variantur qualitates, hic quoque sine ista non peragi recte divinamus. Ita aqua Mæni gravior, multoque Rheni levior, nec tanto navali oneri ferendo par non nisi per diversas particulas heterogeneas explicatur. Ita igitur & *) ferrum flumini inarans; & **) Christi, ac Petri ambulatio supra maris planitiem
D 4 hujus-

*) IV. Reg. c. 6. IV. 6.

**) Matth. c. 14. V. 25. et 29.

hujusmodi occultæ immutationi, qua deinde & *aequilibrium* aqueum ordinarium tollebatur, adscribi, ac, minime demta prodigii prærogativa, mechanice concipi potest; uti & sedata diu Leonum fames & rabies*): nam ubi & homines talia in bestiis per varias impressiones physicas aliquando efficiunt, & in aliis quoque prodigiis admixtæ quædam naturales vires apparent: quid attinet hic quoque aliud suspicari? ita adipe ursino clam naribus impacto molossos quoslibet acerrimos brevi facies timidissimos, ut nec attingere te audeant. Ita pecoris linguam lardo, sapone, vel pinguedine liniens abstemium illud ab omni pastu feceris; & rursus lingua rasa cibi avidum restitues. Quodsi humanitus talia, ignorantibus mira, efficit *mechanismus*: quot modos, motusque multo faciliores in prompta habet Deus, cui

*) Dan. IV. v. 22.

eui qualitates, & motuum causæ, nobis fere etiamnum omnes incognitæ, originem debent ?

§. XLIV.

Non sane inficiabor, quin Deus etiam sine ullo *mechanismo*, *immediate*, ac directe solo nutu gerere quidlibet, & naturæ cursum sistere, aut suspendere queat. Nec diffitebor, occurrere in S. Pagina, ac præsertim novi Testamenti Historia prodigia non pauca, quæ solo jussu peracta videantur, & in quibus nullum alicujus modi, ac *mechanismi* appareat vestigium, quæ nobis proinde magis etiam videntur portentosa. Sed cum Deo ad suam gloriam nihilo reapse magis intersit, ut res quaspiam sine *mechanismo* efficiat, quam ut modum aliquem sive ex prædictis, sive alium porro Ipsi soli cognitum adhibeat: hic jam non quæritur, quid *possit* Deus, sed quid *soleat*, etiam tum cum solus agere videtur.

Neque hæc explicatio quidquam divinæ influxioni præjudicat.

D 5 §. XLV.

§. XLV.

Nempe etiam tum, cum ait: *ego faciam rem hanc*: aut: *ego faciam verbum istud in conspectu omnis Israel* *) tamen res divinitus decreta, ac disposita, nonnisi humanitus est gesta. Neque cum Deus provincias, quibus vult, addicit, aut adimit, tanquam supremus Dominator id facit, sed per vias juris naturalis ab sese præparatas, uti de Hebræorum occupatione Chanaanitidis belle ostendit Gattererus **) & tamen merito præsertit Dæus, causam horum omnium eventuum nonnisi apud se esse quærendam; uti & cum timorem panicum, aut consilii inopiam immittit: ita & alia, quæ olim futura multo jam antea Deus prædixerat, tamen nonnisi humanis administrari ipse aliquando non dissimulanter innuit; uti

*) II. Reg. c. VI. v. VI.

**) In Synochon, Hist. ex Michaelis sentent.

uti in excidio Samariæ, ac demum
Judeæ ob scelera: *Sibilabit Domi-
nus muscæ, quæ est in extremo
fluminum Aegypti, & api, quæ
est in terra Assur. & venient.* *)
Itaque quædam loquendi formulæ,
tanquam Deus solus *immediate*
perpetraret omnia, non efficiunt
rem, quæ inde coargui videtur;
cum Deus soleat majorem partem
instrumentis ea dirigere, quæ ta-
men sibi soli merito vult adscribi.

*) II. c. 7. v. 18.

Cum

§. XLVI.

Sectio altera
de Miraculo-
rum in ani-
mo editorum
Mechanismo.

Cum jam hancce de Miraculis in corpore editis commentationem absolvisssem: nolui Conno- ris commentarium illum singularem ita de manibus meis dilabi, quin & alia porro quædam, uti de prodigiis in animo humano editis, quem ille *statum animæ super naturam* vocat, itemque ejusdem cetera *de humano corpore redivivo*, & *de multiplici ejusdem præsentia* delibarem.

§. XLVII.

§. XLVII.

Primum illud de prodigiis in animo editis secundum eadem Cartesianiana principia, quibus Deus solus omnia agit in omnibus, facile nempe exsequitur; sed perinde veri avidum non fatiat, atque dum per motum in materia omnia non nisi divinitus geri contendebat. Uti vero motum corporibus, ita animæ cogitationem indi a Deo affirmat, ubi exteriora corpora, tanquam occasio, instrumentumve, sensuum nostrorum organa pulsaverint. Hoc itaque posito, per suspensas naturæ leges facile hujusmodi prodigia explicabit, duobus potissimum modis; *si anima cogitet sine ulla in organis sensuum impressione*, Deo scilicet *immediate* cogitationem elicente, etiam cum causa *conditionalis*, humana, aut corporea id non requireret: 2. *si facta in organis sensuum impressione, anima non cogitet*, Deo scilicet cogitationem non elicente, cum
natu-

Connor iterum rem duplici modo explicat per actiones Dei in anima cogitante.

naturalis ansa id ceteroqui requireret.

§. XLVIII.

Alii Philosophi species infusas ascribunt.

Non facile Cartesianis hæc largientur Philosophi alii, tamen se reapse circa prodigia in materia patrata passim utrisque inter se pene conveniat, ut supra animadverti. Sed circa mirabiles effectiones in animis editas rursus non parum discrepant: neque enim cogitationes illas a Deo ipso elici, sed *infundi* contendunt: neque, ubi ad impulsum externum in *organica* nulla tamen cogitatio sequitur, id eo fieri dicunt, quia Deus actionem suam suspenderit; sed quia sensus interior fuerit præstrictus, aut teneatur captus.

§. XLIX.

At neque illa philosophandi ratio.

Verum uti in naturali agendi modo haud sane satisfacit indagationi nostræ hic perpetuus ad Deum recursus, cum ipsimet intra nos sentia-

sentiamus, intellectum perinde suas
efficere sibi cogitationes, ac volun-
tas *actus* suos sine alieno auxilio
efficere debet, ut sit libera sui que
arbitrii; & cum *passionum*, incli-
nationum, ac *sentationum*, & *spe-*
cierum phantasticarum mirabilis
fabrica, quæ animum ad suas actio-
nes illicit, rursus otiosa, super-
vacanea que non possit videri, ut
tantum pro causa *occasionalis* ha-
beat; quæ insuper meram liber-
tate inamicam afferret necessita-
tem: hinc etiam in statu prodigio-
so parum enodat modus per cessa-
tionem actionis divinæ, facta licet
impressione, aut per actionem Dei
citra impressionem externam: ne-
que alter, & alter videri hic mo-
dus posset, sed est semper unius-
modi, & uti nihil absolvit modus
Cartesianorum naturalis in quoti-
dianis; ita nec modus illi, ut pu-
tant, oppositus & contrarius in
prodigiis: sunt enim hæc inter
se *relativa* ac *reciprocantia*.

§. L.

§. L.

Neque ista
intelligentiæ
nostræ satis-
facit.

Atqui neque altera explicatio Philosophorum nostrorum ita arripet, ut quidquam in eadem evolutum putemus, sed magis ut implicemur. Quid enim sunt illæ cogitationes *infusæ*? quam notionem huic voci subjiciemus? Deine sunt actiones, an humani animi? Atqui *istius vires superant*; & in illo ipso prodigium agnoscitur. Ergo Dei erunt, quod a Cartesiana explicacione non video quomodo discrepet, nisi obscuriore quadam appellatione.

§. LI.

Connoris mo-
dus posterior
negotium non
faceffit.

In hujus igitur vocis, & modi, quem denotare possit, declaratione maxime elaborandum; nam modus alter, cum sensus, atque etiam animorum consilia præstringuntur, minus habet difficultatis: uti cum *) Syri ad preces Elisei quodam

*) L. IV. Reg. c. 6. v. 18.

quodam fascinationis genere percutiebantur, ut in mediam se ductari Samariam paterentur; item cum *) *persequeretur unus mille, & duo fugabant decem millia*, consilio hostibus divinitus expectato: aut cum **) Discipulorum Emauntem cum Christo pergentium *oculi tenebantur, ne eum agnoscerent*: siquidem talia & alias non nunquam, uti in *catalepsi*; seu gravi veterno, aut nimia ad aliquam rem applicatione, humanæ menti ira usuveniunt, ut apertis etiam oculis, rem non videamus; eodem igitur exemplo facile nobis modum quempiam fingemus, quo talia effici queant.

§. LII.

*) Deut. 32. v. 30.

**) Luc. c. 24. v. 16.

E

§. LII.

Alter vero
modus obfin-
gulares even-
tus refugere
explicatio-
nem videtur.

Sed quando in hacce vita nihil
animum nostrum subire experimur,
nisi per impressiones extrinsecus
factas, nihilque nos scientiæ sine
studio, sine præceptis, sine animi
labore consequi: quo igitur modo
citra impressionem externam ani-
mus repente esse certior poterit de
rerum variarum, quæ alibi gerun-
tur, eventu, atque ita eas enarrare,
tanquam eadem oculis usurparet, aut
in speculo omnia intueretur, uti
cum *) hostiles insidias occultissi-
mas suis prodidit Eliseus; cum Cy-
ri nomen jam tanto antea prædixit
Isaias **); cum ignotissimarum re-
rum præfagia mystica scitissime
Regibus interpretantur Josephus,
& Daniel; cum repente omni ad
fabrefacta scientia, ac dexteritate
instruuntur Beseleel de tribu Juda,
&

*) L. IV. Reg. c. 6. v. 8-13.

***) Cap. 44. v. 28.

& Ooliab ex tribu Dan; *) itemque cum homines spiritu repente divino completi linguis sibi plane novis loquuntur. **) Enimvero hæc omnem respuere explicationem philosophicam videntur.

§. LIII.

Nihilo fecius, quoad ipsamet S. Pagina duce aliquid consequi fas erit, rimabimur. Quatuor item modi hic occurrunt, I. per intelligentiæ acriorem virtutem, dum ab impediens liberatur, & sustentatur adjuvantibus, II. per varias species phantasticas impressas, expressasque, III. per species vicarias in aliis. IV. per quandam quasi virium istarum geminationem.

Nihilo fecius & ipse ad IV. modorum species reducitur.

E 2

LIV.

*) Exod. 35. v. 30. seq.

**) Ut Act. 19. v. 6. & Man. 16. v. 17.

§. LIV.

Primus mo-
 dus per intel-
 ligentiam ab
 impediendi-
 bus liberam,
 & firmatam
 adiutantibus.

Ac primum quidem cum intel-
 ligentias humanas ferme per se
 æquales ponamus; ut plerique jam
 solent; earum tamen differentia ab
organis pendet usu, studiove plus
 minus perpolitus, ut mentem ad-
 jutare facilius queant, quo prom-
 tius etiam in simplicissimis quibus-
 que intelligentiam suam exerceat.
 Itaque positus *organis*, quæ sint ad
 intelligentiæ facultatem divinitus
 exporrecta, & contra fatigationem
 aut debilitatem obmunita (quem-
 admodum etiam humanis præsi-
 dia talia adjuvari possunt) animus ita
 instructus & sapientiæ se dabit fa-
 cilis, & retinebit, colliget, mis-
 cebitque cuncta felicius, ac proin-
 brevissimo tempore provehetur lon-
 gius, quam quisquam alius diutur-
 no admodum labore, cui præterea,
 quamvis vigilantis, optimæ oppor-
 tunitates morum, regionum, ante-
 cessorum, & fortunarum præsto
 non sunt.

§. LV.

§. LV.

Ita Salomonis sapientiam *) fufe descriptam, quam tamen repentinam fuisse nullibi legimus, ex tali progressu, & accessione explicatæ, sollertissimæque intelligentiæ facile in conceptum verisimilem rediges: in quo præterea non sola intelligentia dat operam, sed & alia phantasiæ, & experientiæ in cupidissimo sciendi, & opulentissimo Rege, cum Ægyptiis, Arabibus, & Phœnicibus devincto, clarent adminicula. Itaque quæ & nostra tempestate Linæus aliquis tum antegressa aliorum industria, tum suamet observatione, exploratius omnia indagando, assequi potuit: hujusmodi multo etiam plura, quæ jam antiquitus, ut ipse indicat, erant cognita expolire, & conciliando uberiora facere princeps potentissimus potuit. Porro amplitudinem, vastamque comprehen-

E 3

fio-

*) ¹¹ I. Reg. c. 4. v, 29. seq.

tionem scientiæ, quam *latitudinem cordis* S. Pagina vocat, *sensoria* firma, & tum exquisite, tum congruenter humectata tuebantur.

§. LVI.

Neque hic
attinet inu-
fatum agen-
di modum
Deo attribu-
ere.

Atque etiamsi intelligentiam Deus ipse citra instrumentum ad se exercitandam cogitatione aliqua disponere queat; quod enim speciebus e materia natis concedendum est, ut phantasiæ ope intelligentiam moveant: hoc Deo ipsi negandum non erit: hunc tamen agendi modum alteri potius vitæ reservatum credo; nam quæ hujus sunt curriculi, vix eorum quidquam reor sine *phantasmate*, & speciebus impressis a Deo cum homine communicatum, nec in ullam regredi memoriam queo, quin istud deprehendam; atque ita mihi satisfiat: alioquin & res aliæ jam isthic in terris effici potuissent.

§. LVII.

§. LVII.

Certe sapientia, scientiaque Beseleel, ac Ooliat *) speciebus *phantasticis* continebatur, quippe circa materiam versans *ad excogitandum, & faciendum opus in auro, & argento, & ære sculpendisque lapidibus, & opere carpentario* — coccoque bis tincto, & ut *texant omnia, ac nova quoque reperiant.* Hunc præterea modum in prædictionibus maxime rerum futurarum, aut longius loco remotarum invenio; cum velut in imagine arcana talia sanctis viribus representarentur. Unde & **) prædicatur: *Senes vestri somnia somniabunt, & juvenes vestri visiones videbunt; & Petrus talibus jam assuetus existimabat se visum videre* ***), cum reapse id fiebat. Sive autem extrinsecus has species ma-

Cum secun-
dus m o d u s
per species
impressas,
impressasque
suppetat;
nempe visus
præcipue,

E 4

te-

*) Exod. 35. v. 30. &c.

**) Joelis H. v. 28.

***) Act. 12. v. 9.

teriales Deus objiciat, ut in linteo Petri *); sive aliunde impressas colligat, fuscitet, ac perficiat, ut in Beseleel factum videtur, sive recens sine adjumento sensibili imprimat, uti de quibusdam *donis Spiritus sancti* **) sentire malim; unde & ***) dubitat Apostolus: *sive in corpore, nescio, sive extra corpus, nescio*: ista tamen varietas non magni hic refert.

§. LVIII.

Et auditus
quoque.

Interim non solis potissimum speciebus imaginum, sed & soni impressionibus sæpius Deum usum sacrae memoriae produnt: ita ****) *Non in spiritu Dominus: — non in commotione Dominus: — non in igne Dominus, sed post ignem fibilus aurae tenuis — Ecce vox ad eum.* Ita & vox ad Samuelem

*) Act. 10. v. 10.

**) I. Cor. 12. v. 10. &c.

***) II. Cor. 12. v. 2.

****) 3. Reg. c. 3. v. 4.

lem *) & vox ad Ananiam **) *Surge, & vade in vicum, qui dicitur reclusus.* Porro hujusmodi voces non semper alii quamvis loco conjuncti excipiebant, ita ***) *Antequam egrederetur Isaias mediam partem atrii, factus est sermo Domini ad eum:* quam tamen vocem alii non videntur audisse, Ezechia ipso signum quoddam prædictionis requirente, cui alioqui vocis auditio sufficere poterat. Contra ea rursus alias vox quidem communicata cum pluribus, non tamen visio: tales ****) *Comites Pauli, audientes quidem vocem, neminem autem videntes;* cum in hisce extraordinariis impressionibus Deus ita dirigere & species, & sonos queat, proximiusque admovere, ut in intermedium non diffluant.

E 5

§. LIX.

*) I. Reg. c. 3. v. IV.

**) Act. 9. v. II.

***) IV. Reg. 20. v. 4.

****) Act. 9. v. 7.

§. LIX.

Tertius mo-
 dus per spe-
 cies vicarias
 in aliis: ne-
 que enim in
 illo donolin-
 guarum.

Hoc pacto facilius etiam ter-
 tius ille modus *per species vicarias*
in aliis explicabitur; qui maxime
 in linguarum variarum potestate
 versatur. Ac vulgo quidem S. Pa-
 ginæ loca Marc. 16. v. 17. Act. 2.
 v. 4 -- 12. it. Act. 19. v. 6. & I.
 Cor. c. 12. v. 10. de linguis novis
 ita accipiunt plerique, ut eundem
 hominem putent plurium linguarum
 secundum sonos articulatos æque,
 ac eorum intelligentiam repente di-
 vinitus compotem fuisse. Quod
 cum non modo supra humanam sit
 potestatem, sed etiam cum linguæ
 humanique ingenii natura admo-
 dum difficilem, vixque superabi-
 lem videatur conflictum habere:
 multo satius erit commodiorem,
 si qua in promptu est, explicationem
 arripere: præsertim cum illa evi-
 tari aliquando ne possit quidem;
 nam cum *) tam diversæ gentes,
 quæ

*) Act. 2. v. 7. & 8.

quæ una aderant, mirarentur:
Nonne ecce omnes isti, qui loquuntur, Galilæi sunt? utique istæ illos omnes arbitrabantur eadem lingua Galilæa uti.

§. LX.

Alium vero, atque alium etiam alterius linguæ compotem esse, adeo mirum non erat, cum id etiam naturaliter potuisset contingere. Sed illud erat plane mirificum, unum (atque ita & singulos, atque item omnes) diversa loquentem lingua a diversissimis ita audiri, ac intelligi, tanquam locutus esset sua: hoc enim sibi aperte volunt hæc verba, *Et quomodo nos audivimus unusquisque linguam nostram, in qua nati sumus?* Potest enim unus, plures linguas doctus interpretem agere apud diversos; quod fit passim: sed nemo potest uno sermone omnibus diversorum idiomatum simul satisfacere, uti tum fiebat: quam & doctorem hominum post S. Gregorium

S. Paginæ
enarratio ali-
ud videtur
innuere.

rium Nazianz. *) & S. Cyprianum esse de hoc loco sententiam video. Et vero cum *linguæ in signum sunt non fidelibus, sed infidelibus*, **) illud hic potius est arripiendum, quod miraculo est proprius.

§. LXI.

Apostolo igitur v. g. Petro una duntaxat lingua loquente, efformabat *Spiritus Sanctus* voces alienigenarum singulis proprias, ac congruentes, tanquam species vicarias sermonis *apostolici*, & ad præsentium aures ita deferebat, prout alias Deus ad homines loquens eorum auribus verba ingerebat; fortassis etiam res per species *sensorii* auditus internas in auditoribus concitatas posset explicari, quibus congruenter dispositis astantes illi extrinsecus sibi putabant allabi, quod intrinsecus eodem vigore peragebatur uti & per easdem species, quam-

*) Orat. 44.

**) I. Cor. 14. v. 22.

quamquam haud paulo magis captas, quam experrectis ufuenit, in fomnis nobis videmur videre, & audire, quæ certe nec audimus, nec videmus.

§. LXII.

Ita non erat opus, ut singularum linguarum notis tanquam vestigiis tritam phantasiam haberent quilibet *Apostoli*, quod non modo, ut diximus, captu difficile est, primum quomodo tot species eis tam cito perinde, ut sit longo usu sensuum, imprimi potuerint; deinde quomodo cum his speciebus verborum *impressis*, sine alia disciplina conjungere se potuerint species *expressæ*, seu notiones, quas ex perceptione sensili per aures, conjuncta cum acceptione publica, potissimum animus sibi conficit: sed & illud nemo assequetur, quomodo tot voces omnium linguarum, uti volunt, qui S. Augustinum *) sequuntur, humanum qua-

Neque linguæ & hominum natura aliam prodigii rationem pati.

*) In Psalmo 17. &c.

qualecunque ingenium sine fatigatione ac *prægravatione* sensuum interiorum capere, præsertim inter tot alia negotia, sine perturbatione retinere, ac subito, ubi temporarium hoc donum (sic enim autumant) eos deserebat, amittere potuerit.

§. LXIII.

At in ista per *species vicarias* explicatione, facile hæc enodantur: hæ enim verborum *species* impressæ non erant in *Apostolis*, sed in ipsis auditoribus, naturaliter ab eis olim acquisitæ, sed ad *Apostolorum* preces in eis excitatæ intrinsicus, aut per sonos divinitus allapsos perlata, quæ excitatio ubi cessabat, cessabant & linguæ. Unde aliquando contigerat, ut, si tali dono sonos edendi, aut verius excitandi præditi tali pacto loquebantur, ipsimet ignorarent, quid aliena lingua dixissent, nec in sua interpretari id aliis possent: quod in-

indicio est, extrinsecus ab aliis, & in aliis acceptam fuisse impressionem.

§. LXIV.

Id sane commodius videtur ad explicandum, quam si species verborum impressas eis præsto dicas fuisse, sed non expressas, atque ideo interpretandi facultate eos caruisse, uti Paulus significat: *) *Et ideo qui loquitur lingua, oret, ut interpretetur*, id est, ut conscientiam habeat notionum in aliis excitatarum, eisdem sibi sua in lingua communicatis: quod proin satis videmus, solutissime accommodari ad eos eventus, ubi non modo *Apostoli* alia lingua loquentes intelligebantur a diversis alienigenis; sed & ubi isti ad se loquentes illos lingua extera, tamen eodem modo prorsus intelligebant in sua, iisdem
notio-

Congruunt
in eandem
sententiam &
alia Apostoli
indicia.

*) I. Cor. 14. v. 13.

notionibus divinitus excitatis in mente, ubi aut necessitatis usus, aut Religionis quædam confirmatio id poscebat. Sanctorum recentioris ævi exempla quædam cumulat Tirinus *); sed ad eandem explicationem nihilo difficilius reducuntur; imo fortassis conjecturam hanc verisimillimam confirmabunt, uti & illud erat, cum uno responso Sancti illi Viri diversos absolvebant, ac dimittebant contentissimos, quod itidem huc facile referes.

§. LXV.

Nec moror, quod locum Pauli **) sibi arripiunt, cum ille ait: *Gratias ago Deo meo, quod omnium vestrum lingua loquor*: nam hæc postrema Græcus contextus multo aliter exhibet cum aptiore ad reliquum sensum, & propositum cohærentia, ubi sic leguntur,
Gra-

*) In Comment. ad cap. II. A&. Apostolor. v. 18.

**) I. Cor. I4. v. 18.

*Gratias ago Deo meo, quod omnibus vobis magis linguis loquor: id est, quod uberiore linguarum ad exteros dono tum excitationis, tum interpretationis sum præditus, quam vos omnes; nec tamen illutor ad mei quandam commendationem; sed solum ubi magni interest. Unde & tempori, ac ingenio consentaneam doni parcitatem ostendit Apostolus *)*: *Nunquid omnes linguis loquuntur?* & sic itidem S. Chrysostomus, qui quidem linguas putat ipsis *Apostolis* suppeditatas, **) sed tantum earum gentium, quibuscum singuli *versabantur, linguis instructos eosdem existimat.*

LXVI.

*) I. Cor. c. 12. v. 30.

**) Tom. V. Orat. 40.

§. LXVI.

Videntur &
locum habere
aliquando
species inte-
rius duntaxat
impressæ.

Quodsi quidem vel omnes species prætermittas divinitus impressas, quas in universum haud præfracte negem, sed tantum nec semper necessarias, neque non multo congruentius aliter supplendas puto: tamen facilius etiamnum hanc rem conciliabis, si conjungas & primum modum intelligentiæ lucidius collustratæ, & tertium excitarum phantasiæ specierum, quas jam pridem acquisiverat quisque, & addas modum porro alium per *Angelos*, seu *Spiritus* interius organa dirigentes, quod itidem in quibusdam eventibus prorsus repuere nequeas; neque enim Deo unicum duntaxat assignare modum velim; sed pro variis rerum adjunctis varium: nec proin isthic philosophica explicandi discrepantia culpanda erit, cum rem quidem ipsam conservemus.

§. LXVI.

Et suscitavit me &c. Igitur aliquando & hic modus locum habere queat (a).

§. LXVIII.

Eaque explicatio transferenda ad linguarum varietatem babilicæ molitionis tempore induendam.

Sed prior ille modus per species in aliis jam insitarum excitationem, proposito congruentem, multo crebrior, ac forte item ad portentosam illam linguarum miscellam Babylonicam commode transferendus: nam esto, voces, ac soni articulati, tanquam species usu impressæ, iidem fortassis manserint

iii

-
- (a) Et quod posse *Aegelum* citra species pluribus sensibus tunc primum impressas jam facile largiemur, idem utique *Spiritui Sancto* nihilo gravatius tribuemus, ut sive sonos exteriores, sive interiores *phantasticos*, cum animo se communicantes, excitet, sive ipsemet per instrumenta humani corporis etiam ad alios loquatur, nullis ceteroqui intrinsicis imaginibus ad prægravandam mentem relictis.

in hominibus, qui fuerint antea: tamen vel solis intrinsecus commutatis speciebus *phantasticis* notiorum antea familiarium alia, atque alia inde in familiis nasci lingua debuit: nam vel solis variatis compluribus significatibus primitivorum, uti, numeris arithmeticis transpositis, aliud computum proveniet, ita & in sermone alia mixtio, alia porro derivatio, alia compositio, alia structura linguæ, temporis saltem progressu, accessuque rerum porro iterum magis, ac magis varianda, orietur.

§. LXIX.

Jam quidem alibi in meo de linguæ origine commentario cui lucem publicam, si superi voent, hic annus dabit, fidenter contendebam, in illa de variarum ad Babelem linguarum ortu enarratione Mosaica prodigium evitari non posse, si totam rei, & verborum seriem in consilio habeas, ac præterea citra immixtionem cujusdam *diversi* linguam fuisse etiam variis in terris

In qua germani prodigii ratio vix queat respui.

F 3 unius

uniusmodi mansuram. Interea vero Hildburgshufii an. 1774. Wilhelmus Fridericus Hetzelius in Commentatione de Babylonica urbis, ac turris Structura novam sibi explicationem reperit, dum *) molem conjectat ibi ab Assuris potissimum familia conditam variis de causis fuisse. Sed oborta vehementi tempestate, tanquam novo *phænomeno*, fulminumque, ac tonitruum vi territos *structores* Deum putasse operi suo iratum, omissoque ædificio in alias se plagas contulisse. Linguarum deinceps discrimina qua climatum varietati; qua novarum rerum accessionibus deberi. Interim cum ejus diversitatis causam suæ digressioni tribuerent, hæcque originem ab illa gravi procella, tanquam ab *epocha* singulari duxisset: eam rem ita singularem Nemrodo, qui locum postea occupavit, exædificavitque, esse visam, ut

*) Pag. 29. et seqq.:

ut nomen Urbi a prima varietatis
in linguas introductæ ansa faceret.

§. LXX.

Valeant ex his conjecturis non-
nullæ, utcunque possunt: at præ-
cipuis, quæ comment. cit. con-
gessi, argumentis expediendis nul-
lo certe pacto sufficient. Illud quo-
que, quod de naturali linguæ unius-
modi conservatione observabam,
ipsemet Hertzelius videtur, quanti
ponderis sit, animadvertisse, dum
*) fatetur, linguam sibi relictam
fuisse eandem permansuram, si jam
perfectionem suam fuisset affecuta,
nec, licet in diversis climatum se-
dibus, notabilem varietatem subi-
turam. Sed, dum magnam illius
primi sermonis egestatem in appel-
lationibus, & loquendi formulis ar-
guit, potuisse illam perbrevis tem-
pore magnopere immutari censet.
Atqui primam illam linguam a bis

F 4 mille

*) Pag. 30.

mille & amplius annos (tale enim ævum consequitur, dum & ipse *) Samaritano *Contextui* mecum in-heret) satis puto videri debere in-veteratam, & inter tot homines, tanti etiamnum post diluvium ævi, utique satis omnibus loquendi for-mulis ad naturalem ubertatem, qua ideas omnes exprimere ipsa indoles nos docet, omnino jam perductam. Neque graviora erunt argumenta J. C. Bonneti in *Dissert. de Ficta Mirabili ad Turrim Babelicam, Linguarum Confusione **)*: quam Hetzelius ab se potioribus illustra-tam argumentis putat. Igitur hæc ubi non satisfaciunt, præstabit om-nino illam per species phantasiæ conturbatas explicationem arripe-re. Esto vero abuti, vel potius non tanto, quo par erat, fenore uti *Spiritus Sancti donis* quidam
Apo-

*) Pag. 50.

**) Ad Gen. XI. I. seqq. edita in Bibliotheca Bremensi nova class. III, Fasc. III, pag. 145 -- 562.

Apostolo Paulo *) videbantur :
nonne & Josue, Vir certe inspira-
tione ceteroqui divina actus **)
quosdam veluti erraticos corrigi
cupiebat, qui id ipsum doni tamen
divinitus acceperant ?

§. LXXI.

Sed hoc eodem in loco quar-
tus quidam modus per quandam
quasi virium, prædictarum, quibus
in animum agitur, aut actio leva-
tur, *gminationem*; quæ proinde
ferme ad superiores species referri
poteest : sed habet tamen singularem
quendam modum conjunctionis, &
veluti coacervationis plurium ; quod
satis patet ex hujusce doni ablatio-
ne, aut cum aliis communicatione
uti cum ***) ait Deus: *Auferam
de Spiritu tuo, tradamque eis, ut
sustentent tecum onus populi, &*

Quartus mo-
dus per quan-
dam virium
istarum ge-
minationem.

F 5 non

*) I. ad Cor. c. 14.

**) Num. II. v. 19.

***) Num. XI. v. 17.

*non tu solus graveris. Ergo & prægravari aliquando homines, licet donis iis instructi, & suffulti poterant, & *) Eliam rogat Elisæus. Obsecro, ut fiat in me duplex spiritus tuus. Qui respondit: rem difficilem postulasti. Satis hic agnoscimus, nullam animæ duplicationem designari, sed donorum duntaxat in plures partitionem, aut veluti transfusionem.*

§. LXXII.

Divisio admirabilis, ac multiplex corporum, etiam eorumdem generationi obsecundare potest.

Est igitur in his omnibus manifesta quædam divisio, quam & solam in multiplici ejusdem corporis humani præsentia concipi posse autumat Connor **) qui sic habet: *Concipere tamen haud potui ulla-tenus, quod idem corpus humanum cum tota sua materia, aut mole posset esse in pluribus locis*
in

*) L. IV. Reg. c. II. v. 9.

**) Lib. cit. cap. XIV. pag. 121. & 122.

in eodem tempore. Nec etiam ullo alio modo hactenus allato multiplicem posse esse ipsius præsentiam reperi. Postquam autem in Medicinæ Principiis versatus, materiei naturam, differentias, & figuras perpenderim; postquam Chymicæ ope elementares corporis humani particulas, terræ nempe, Aquæ, Salis, & Sulphuris Atomos inspicerem; postquam anatomes auxilio corporis humani fabricam ex vasculis, & fibris vascularibus totam contextam esse reperirem, postquam in humorum texturam, circuitum, & effervescentiam inquirerem, nec non mirum ipsius ex pusillo germine ortum explorarem; post diuturnum, inquam, per devias naturæ salebras scrutinium, dum forte de exilibus Embryonis staminibus, & de diversis nutritionis gradibus cogitarem, claret tandem, & perspicue concepi, quod meum, vel Theobaldi corpus, operante Numinis potentia, novo quodam, sed unico tantum modo, & in peculiari quodam sensu, ita
vere

vere multiplicari posset, ut integrum, & vivum posset esse in pluribus dissitissimis locis in eodem temporis momento, non tamen cum solita magnitudine.

§. LXXIII.

Non tamen
itidem ani-
mæ ejusdem
geminatio-
nem Connor
recipit.

Quamvis tamen conciperem, quod Theobaldi corpus posset esse in pluribus locis in eodem tempore vivum & integrum: concipere haud potui, quod anima ipsius, seu spiritus cogitans, quod inquam ipsius persona, seu totus ipse Theobaldus posset esse in duobus locis in eodem tempore; quin imo reperi, quod unus homo non potest esse in duobus locis in eodem instanti.

§. LXXIV.

Qui corpo-
ris vitam non
in anima, sed
in statu vita-
li viscerum
si t a m autu-
mat.

Vivum corpus, etiamsi anima deforet, propterea ille asserit; quia *) contendit, animam *rationalem* non

*) Cap. 15. pag. 125.

non esse causam motuum vitalium
in visceribus, nec proinde veram
corporis vitam in ea reponendam,
sed hanc *mechanica* corporum
structura, & fluidorum motu
unice conservari, & sic etiam
*) tres tantum ministros animæ,
tanquam instrumenta, subservire
statuit, nempe *Spiritus animales*,
quinque sensuum organa, & *mu-*
sculos, qui habent *antagonistas*;
cor enim, diaphragma, muscu-
los respirationis, & ceteros,
qui non habent *antagonistas*, im-
perio spiritus non subijci: & in
his vitam inesse; nam, ut ite-
rum idem, **) *fibræ omnes mu-*
sculares sanguine, & *spiritibus*
semper turgidæ, tensæ sunt, &
quasi contractæ; *contractis autem*
pari virium robore fibræ antagoni-
stis, pars, cui affiguntur, uti *ma-*
lus nautica oppositis rudentibus di-
stracta, flecti, extendi, aut ali-
qua versus moveri non poterit, sed
in constanti quodam contractionis
æqui-

*) Pag. 138.

**) Pag. 142. c

æquilibrium immota retinebitur. Si autem jussu animæ major fluidi nervei copia a cerebro demittatur ad unum musculum, quam ad alium, ad extensorem nempe musculum, quam ad flexorem, extensor geminato contractionis impetu rententiam antagonistæ superabit, & partem extendet.

§. LXXV.

Tametsi vero hoc pacto corpus vivum ponat multiplicari posse; animam tamen negat pluries posse existere, quia neque dividi, ac transferri alio queat, nec *reproduci*, ac rursus creari: quod alterum tamen nimis quam obscure oppugnat; cum posset planius dicere, necessarium eo pacto fore, ut res prorsus contrariæ in unum convenirent; nam quando animus semel productus rebus factis non potest aut carere, aut esse vacuus: sequitur, ut animus citius procreatus res gesserit, quibus recentius procreatum interfuisse, ac proinde eundem esse merito negabis. Respon-

det

det ad hæc quidem Horvatus *),
ut res in quodam loco existens
„ incipiat simul alibi quoque exi-
„ stere, non requiri aliud, quam
„ ut præter eum localem existendi
„ modum, quem obtinet, acqui-
„ rat alium, & utrumque cum
„ eodem temporis momento con-
„ jungat. Quod sane non repug-
„ nat, ut plura momenta tempo-
„ ris cum uno, eodemque reali exi-
„ stendi modo a quopiam materiæ
„ puncto conjungantur. „

§. LXXVI.

*Atqui hoc ipsum est, quod nemo
sive exemplo sive cogitando assequi-
tur quam etiam divina potestate
queat anima citra divisionem, transla-
tionem aut novam productionem ali-
um quoque existendi statum acquire-
re, atque eodem tempore conjunge-
re. Alterum de pluribus temporis mo-
men-*

*) In Institutionibus Metaphysicis pag. 113.
§. 203.

mentis, quod exemplo ponit, tam est naturale, ut nemo mirari queat; nil enim aliud requiritur, nisi continuata ejusdem rei duratio.

§. LXXVII.

At rei individuae in maximis intervallis multiplicatam *existentiam* sine partitione, ac translatione re nulla coactus, aut nova procreatione nemo sane *sibi fingere potest*, cum saltem naturaliter non obtineri, nisi priore illo modo queat: nam quidquid existit, non potest, nisi in aliquo loco suae extensioni respondente existere; alioquin existeret nullibi, ac facile quidem dabo, rem natura sua individuum extensionem quoad locum posse capere, si eam *secundum naturam corpoream* alterius naturae dimetiariis. At extensionem rei individuae sine intermedio sive per saltum, sive per translationem omnis humana cogitatio respuit; quia sine partitione rei, quae, ut existat,

stat, locum sibi affixum habere debet, concipi non potest.

§. LXXIX.

Itaque Connoris Philosophiam aspernari nequeo; nec erroris illum videtur *Ecclesia* damnare, dum certe *Corpus Christi vivum* præsto esse in *S. Eucharistia* haud negat; atque ita *S. Paginae* omnino satisfacit. Quali autem *unione Christi Anima* cum tot veluti corporibus ibi devincta sit, explicare *Ecclesia* non curabat; sed suorum ore, ac captu Philosophorum tum ferme loquebatur; qui præter corpus & reliqua adesse per *concomitantiam* arguebant, quanquam & ipsimet non satis circa animæ actiones concordii inter sese doctrina. Satis autem fidenter pronunciant Theologi, nihil novi ad patefacta jam olim Religionis capita asciscere posse *Ecclesiam*.

Nec proin
corpus Chri-
sti vivum in
S. Eucharis-
tia desidera-
ri patitur.

§. LXXX.

G

§. LXXX.

Qua de re
nihil vetus
Ecclesia ex-
plicatius vi-
detur tradi-
ditte.

Certum item fumas licet, de hujusmodi *unionis* systemate, uti philosophice concipi queat, impertiendo, nedum fanciendo, nunquam sua tempestate veteres *Ecclesie* Antistites cogitasse; sed primum posterius rem ab schola qualibet suas ad partes fuisse accommodatam. Neque vero scholæ hujusmodi medio ex ævo, neque singularis cujusdam viri, esto etiam Pontificis, secundum acceptas sententias loquentis, tanta hic esse potest auctoritas, ut ea nobis isthic dogma catholicum statuatur; cum satis constet, primitivam *Ecclesiam* res cæcas mysteriorum non ad Philosophiam exegisse, sed in sua obscuritate relictas, & tantum secundum caput rei acceptas in subtiliores alios *Fidei* articulos haud porro discriminasse, ac proin neque per *Traditionem* hoc pacto aliud quidpiam ad nos ab illis defluere potuisse.

§. LXXXI.

§. LXXXI.

Quodsi igitur integerrime salvo dogmatis capite præcipuo, atque examuffim cunctis, quæ ab eo pendent, respondentibus, commodius, quam medio ævo fit factum, aliquid explanari sine rationis, & naturæ ingratiis, atque offensione videatur posse: jam illud damnare non aulim: nam rationes. quibus adversarii quidam hæc oppugnare possent, & ad difficultates, eisdem inde oborituras, effugiorum recessus tamen ab Philosophia potissimum pendeunt. In dogmate certantes utrique consentiunt: Philosophia autem ambigua, & bifariam patens adversus *orthodoxiam* erroris neminem hic reum peragere potest. Igitur cum in hac explicatione nec temere, nec sine status physici cognitione penitiora, etiam sine animæ geminatione varia, Corpus Christi semper ponatur vivum, semperque verum maneat: *Christus — jam non moritur; mors illi ultra non dominabitur*, Rom. VI. v. 9.

Philosophi-
cæ vero ex-
planaciones
variare inter
se salvo dog-
mate queunt.

G 2

illa

illa animæ multiplicatio incredibilis, ac, ut videtur, plane repugnans, & sine alio S. Paginae indicio tantum ad asserendam divini Corporis vitam gratis assumta, fiet nunc etiam superflua.

[§. LXXXII.]

Ubi porro commodior suppetit conciliandi ratio supervacanea fit illa, quæ incredibilia asceiscit.

Certe non quamvis animæ separationem a corpore dicendam esse mortem Christus indicat: *Non est mortua puella, sed dormit **); cum anima etiamnum illi corpori maneret addicta: quæ *moralis est unio*; uti & in illis, de quibus Matthæus ****): *Multa corpora Sanctorum, qui dormierant, surrexerunt*: ubi certe anima tantisper abfuit.

§. LXXXIII.

*) Matth. IX. v. 24.

**) Cap. XXVII. v. 52.

§. LXXXIII.

Porro si anima, ut volunt, qui hic elegantius philosophari sibi videntur, multiplicata queat ad plura loca intervallata habere existendi *relationem*; quo illi obscurissimo se tuentur argumento; (an verius conjectario?) quidni & corpus multiplex ad unam in cælo animam, cui se revertens per vias materia alterna varietate restituat, *relativam* quandam habere queat *unionem*, saltem *radicalem*, ut vocant, ac donis mirificis una accedentibus summe *moralem*; quin *plusculum* exprimi ex divinitus patefactis fidenter queat: maxime cum nullum ceteroqui *geminatæ* aliquando *animæ* divinis in litteris ullibi exemplum constet. Res quasdam alias hoc eodem in Mysterio non inscite Petrus Varignonius explicat apud Niceronium *).

G 3 §. LXXXIV.

*) In ejus Vita. Tom. IX. edit. Germ. Halæ Sax.

Atqui ad
condemnan-
dum jam &
potius gravi-
ora require-
rentur argu-
menta. Inte-
rim & hæc
salvo melio-
re judicio di-
cta sunt.

Interim reor, si quis has, quas
addidi, expolitiones asciscere velit,
etiam Connoris sententiam contro-
versia, & offensione carere posse;
tamen si ille *) verecunde subjungat:
*Quidam —, qui perspicaciori tru-
tina hanc sententiam perpenderunt,
qui eandem cum stabilitis jam opi-
nionibus compararunt, ad minu-
tissima quæque ipsam latius exten-
derunt; cum a reliquorum omnium
sententia ipsam penitus discrepan-
tem reperirent, existimarunt, quod
novis inter Litteratos litibus,
bellis intestinis, &, nescio quibus,
non forsan tumultuosis, erroribus
originem daret. Atqui non video,
quænam hic lites expergisci que-
ant, cum, si quis fortasse verbo
cuidam nimis anxie in hærens diffi-
cultatibus propositis aliter secun-
dum sua scita occurrendum putet,*
id

*) Pag. 123. sub capitis finem.

id ei integerrimum reliquatur: ad alterum vero erroris condemnandum in re perplexa, arcana, bifariamque accipienda aliquanto plusculum requiratur, quam fastidiosum supercilium; semperque in his fatius sit, assensiones etiam suas suspensas retinere, quam in alios temere animadvertere.

§. LXXXV.

Interim statum quasi quaestionis quendam hocce situ adhuc incerto proponere haud quidquam noxium, & multis non ingratum videbatur. Judicent alii, quibus fas erit. Ego alios quidem excusare semper, quoad possim, me assuefeci; quod ad me ipsum vero attinet, sententias potius tritas, & palam *Ecclesiae* usu ratas, quam periculosas sequi; quæ mihi tamen isthic tales non videntur; quia servata *corporis vivi* ratione dissensio in re tantum philosophica, non in orthodoxa insistit: ac quantum ad Philosophiam respicit, Connoris

G 4

opi-

opinionem etiam verisimiliorem
mihi fateor videri.

§. LXXXVI.

Tum vero & illud autumo,
neminem fore, qui nobis common-
stret, mentem *Ecclesiae* sive vete-
ris, sive intermediae legitime con-
sentientis eam fuisse, ut Christi ani-
mam eodem pacto, ac corpus
realiter multiplicatam statueret.
Quod si ita illam sensisse, ac decre-
visse me quis edoceat: tum ratio-
nibus ceteris omnibus valere iussis,
haud dubie illius Scita praë Conno-
re amplectar, si hic ab illis dif-
sentiret.

§. LXXXVII.

§. LXXXVII.

Mantissæ loco subjungo breviter Accedit man-
excerptam, nec minus in- tissa de statu
geniosam, quam sit illa quorundam corporis re-
Newtonianorum de *Compenetratio-* divivi.
ne corporum *supernaturali* apud
Joannem Horvathum *), ejusdem
Connoris explicationem philoso-
phicam **) de humano corpore re-
divivo; in qua pleraque ad tertium
in materialibus modum pertinent.
In primis quidem, tamen si ponas
G 5 cor-

*) Lib. cit. cap. 4. pag. VII. §. 200. &c.

**) L. C. cap. 13.

corpus quoddam ante quater mille
 annos in mari demersum a piscibus
 in frustulorum myriades discerptum,
 & a pisce in piscem sæpius trans-
 missum, ita ut etiam minutissimæ
terrae, aquae, salis, & sulphuris
athomii elementares non modo a
 se mutuo jam dudum dissociatæ to-
 ti oceano innatent, sed & quædam
 ad telluris superficiem cum vaporibus,
 & fontibus elatæ sint; quædam
 ex superficie terræ *vegetantium* ra-
 dices subierint; quædam forsan cum
 vegetantibus in animalia in pascuis
 transferint; imo per tot mutationes
 trajectæ amissa etiam, attritaque fi-
 gura sua, & natura in aliud ele-
 mentum transferint: recte tamen,
 sciteque observat, summum rerum
 Conditorem, cujus potentia rebus
 omnibus insitæ, cujus præsentia
 ubique diffusæ, cujus scientia ad
 omnia, etiam minutissima, pertinen-
 ti nullus ascribi terminus potest,
 scire, in quibus porulis, vel cryp-
 tis lateant, in quibus fluminibus
 fluctuent, in quibus atmosphærae
 partibus natitent, in quibus demum
 mundi

mundi plagis omnes hujus immerſi corporis particulæ, & particularum fragmenta locata ſint, quæ in unum acervum accumulata ita poterit in ſtatum priſtinum reducere, uti primum hominem ex informi telluris gleba conſtruxit.

§. LXXXVIII.

Non paucas tamen requiri conditiones monet, ut ex coacervatis his particulis idem numero corpus redintegretur. Debet enim primo una, eademque numero eſſe materia, eadem elementorum, terræ, aquæ, ſalis, & ſulphuris proportio. Debent hæ partes eundem ſervare ſitum, nec in caput, & artus abire illa, quæ olim truncum conſtituebant: ſecus non erit idem pes; non eadem manus.

Quænam ad
ejus integritatem
pertinere videantur,
exponitur.

§. LXXXIX.

Equidem non diſſimulat, quosdam affirmare, corpus noſtrum ſæpius immutari, & novum quid ab alimen-

men-

mentis indies ingestis arcessi. Continuo enim e toto corpore effluvia foras exhalari, & novas particulas nutritione suppeditatas illorum in locum succedere: unde hanc esse continuam nostri corporis *regenerationem*; ita ut nulla *portiuncula* materiae, qua corpus ante septennium constabat, & idem tamen homo remaneat.

§. XC.

Hoc tamen argumentum Connoni non arridet, qui solidas partes, & organicas autumat perpetua vita manere nil immutatas; quia ossa quaedam videamus manere pluribus saeculis inter ventos, ac pluvias incorrupta, ac proin multo magis intra carnes, ac membranas inclusa accessionibus variari. Quae mihi ratio, cum ceteris, quas profert, nihil evincere videtur, cum non modo in crescentibus alia admittenda sit etiam ossium vegetatio, sed & propter eandem corporis fabricam itidem in ceteris.

Illud

§. XCI.

Illud tamen non inscite con- Omnes om-
nino partes
nec restitui
posseut.
tendit, ut idem resurgat corpus
organicum, non esse opus, ut
easdem omnino habeat dimensio-
nes, aut molem, aut pondus, nec
proin eandem materiæ quantita-
tem; sed ut habeat eandem mate-
riam cum eadem organorum fabri-
ca, situ, & numero. Imo illud
prius aliquando ne obtineri quidem
posse, hoc argumento sibi videretur
conficere. *Ponamus, inquit *)*,
amplissimam quandam planitiem,
in qua ducenta hinc inde hostilis
exercitus millia æquo certamine
acrius pugnarunt; esto, quod post
contumax, & acre prælium cen-
tum mille homines ex utraque par-
te perierint. Et vero in Ægypto
ubi calvariæ Persarum, & Ægypto-
riorum in acie cadentium non sine
animadverso ex calvariis utriusque
gentis discrimine diversis utræque
juge-

*) Pag. 102.

jugeribus etiamnum Herodoti ætate, ut ipsemet prodit *), stratae jacebant, rem factam habes: quid dicam de campis Marathoniis, de præliis Alexandri, Sullæ, Cæsaris, Probi Thimurlenghi, &c.? *Sepe-
liantur deinde* (pergit ille) *cadavera, non in uno tumulo, sed per
campum passim pro fœcundanda
tellure dispergantur; unumquod-
que cadaver effossa leviter gleba
cooperiatur.* Hoc quoque mos veterum, ut constat, pluries tulerat, aut necessitas acceleravit (a). *Muro
cingatur spatiosum hocce cœmeterium, & in duas partes interposita sepe dividatur: quod isthic non
additur necessitatis causa, sed ad
faciliorem indidem ineundum com-
putum, ac ceteroqui inoffenso reliquo systemate prætermitti posset.*
Una

*) L. III. n. 72. pag. m. 162.

(a) Unde Virgilius L. I. Georg. v. 491.: *Nec fuit indignum superis,
bis sanguine nostro Emathiam, &
latos Hæmi pinguescere campos.*

*Una pars, inquit, arata fructus,
& frumenta proferat, altera pas-
cat pecudes; quibus in pascui me-
dio excavabitur fons epotandus.
Dubio procul hic campus humana
carne sic saginatus copioso frumen-
to, & petulante pecude luxuriabit.
Sint plures familiae, quae per cen-
tum, aut ducentos annos nullum
aliud alimentum iument, nisi quod
ex hoc agro desumetur; & quae
praeterea solae totum id alimenti
consument, quod ex hoc campo
enascetur. Hoc itidem rursus mi-
nime fictitium, sed ex viciniae hu-
jusmodi opportunitate in stabulum
familiarum ditionibus admodum na-
turaliter proclive agnosces, ac
proin factum saepius, quamquis-
quam rerum praeteritarum ignarus
conjectet. Sume, si vel Huronos,
& Irokios dimittas, duntaxat in
manus Lexicon Bellorum & Fede-
rum notiorum Norimbergae 1734.
editum.*

§. XCII.

Materia, seu elementa corruptorum cadaverum, persequitur Connor, in armenta, & vegetantia transibunt, & ex his utrisque in homines, qui iisdem vescuntur, atque ita substantia, seu corpora ipsorum aliqua ex parte ex putrefactis cæsorum hominum cadaveribus constabit. Supponamus hos omnes post mortem ad vitam redituros; vel supponamus aliquem Anthropophagum humana carne toto vitæ cursu pastum post obitum humi sepultum, & post multa sæcula redacto in pulverem corpore, ad pristinum vitæ statum rediturum, & reditura pariter corpora eorum, quibus ipse, & memorati jam antea homines pasti fuerunt: certum erit, quod vel sarcophagorum corpora, vel corpora comestorum hominum rediviva aliquid de pristina materia carebunt; ac proinde alterutra cum minori, quam olim materiæ quantitate, & mole resurgent. Omnes tamen erunt

*erunt completi homines, & integ-
ris corporibus donati.*

§. XCIII.

Non autem homines cum tri-
cenarii statura resurrecturos autu-
mat, cum alioqui infantium corpo-
ra nonnisi aliena, & heterogenea
materia augeri possent. Cui autem
usui? Sed huic argumento non
multum ego tribuam, cum vel si-
militudo cum genere humano reli-
quo majorem requirere molem vi-
deatur, atque infantium corpora
materiem *gloriosæ* illi, ut vocant,
transformationi sufficientem affer-
re ob divisibilitatem mirificam
queant.

§. XCIV.

H

§. XCIV.

Neque illud quidem Connori assentiri velim, quod *) suspicatur, cum eadem materiæ quantitate, cum qua primo nati sunt, homines resurrecturos, siquidem non major requiratur materiæ quantitas ad animæ reditum, quam olim, ut in prima generatione ipsi associaretur, necessaria fuit. Atqui reviviscent, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit sive bonum, sive malum**), quod non convenit in corpora infantium, sed adultiorum.

§. XCV.

Nec id alterius vitæ ratio feret.

Quoniam vero argumenta, quæ eandem prorsus materiæ quantitatem non semper impetrari posse coarguant, minime contemnenda sunt,

*) Pag. 107.

**) II. Cor. V. v. 10.

sunt, & alius præterea in redivivo corpore erit status, multis non indigens, quibus nunc carere haud possemus, aliquanto facilius *Connori* de omnibus hisce quæstionibus, etiam ubi ei refragamur, præclare nihilo secius ceteroqui merito, largiar, non cum omnibus partibus corpora resurrectura, sed superfluas, ac redundantes abfuturas, ita e. c. dum redivivum hominem putat non manducaturum, nec opus ei alimentis fore: etiam digestionem, aut sanguinis reparationem; ac proin etiam humorum *recrementitiorum* aut *excrementitiorum* a sanguine secretionem, aut *filtrationem* nullam futuram conjectat.

§. XCVI.

Hinc sequitur, non fore necesse, ut in corpore ad vitam reduce *Pharynx*, *Oesophagus*, *Stomachus*, *Intestina*, *Mesenterium*, *Pancreas*, *Jecur*, *Lien*, *Renes*,
H 2 Ve-

Vesica, Partes genitales utriusque sexus, Thymus, Parotides, Amygdalæ, Glandulæ illæ (præter cerebrum) aut filtra, Adeps, Lympha ductus, aut ulla Vasa excretoria, præter nervos redintegrentur. Imo ne partibus quidem respirationi dicatis opus fore autumat: quo pacto Larynx, Trachea, Arteria, Pulmones, Diaphragma, Costa, Pleura, & omnes respirationis muscoli nulli in redivivo corpore usui erunt futura. Quæ si aërem ponas in cælo empyrio jam nullum esse, haud forsan gravate admittes.

§. XCVII.

Eodem reat & illud Christi pertinere, præposteras ex hujus vitæ statu de futuro opiniones suggillantibus *): *Illi vero; qui digni habebuntur sæculo illo, & resurrectione ex mortuis, neque nubunt,*

*) Luc. XX. v. 35. & 36.

nubunt, neque ducunt uxores, neque ultra mori poterunt. Nihil autem dubito, quin ista legentibus, qui Dei Opera ceteroquin obiter, atque in superficie transmittere soliti erant, hæc interior rerum evolutio majorem sit reverentiam incussura: tantum abest, ut reddere queat temerarios.

Emendatio Erratorum.

In Pagina 30 linea 3 lege unicum pro
unicam. In pag. 31 linea 21 lege ac pro et.
Pag. 32 lin. 6 dentata — dentats. Pag. 45
lin. ult. in Amoenit Exot. Fasc. pro jasc. Pag.
52 lin. 11 leg. Architectus pro Arhitectus. Pag.
58 lin. ult. lege Synchron pro Synochon. Pag.
69 lin. 20. leg. cognita, pro cognita. Pag. 71
in margine leg. expressasque pro impressasque.
Eadem pag. lin. 2 leg. Ooliab pro Oolial. Pag.
74 in marg. leg. linguarum pro linquarum. Pag.
77 in marg. leg. linguæ pro linquæ. Pag. 79
lin. 13 leg. eisdem secum pro eisdem sibi. Pag.
84. in nota leg. Angelum pro Aegelum. Pag. 88
lin 1 leg. annis pro annos. Eadem pag. lin. ult.
Clasf. pro Cass. Pag. 96 lin. 8 leg. aut sine
nova pro aut nova. Pag. 108 lin. 19 leg. non
variari pro variari.

40.-

